VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXII. ÉVFOLYAM, 16. SZÁM ÁRA: 1.20 FT 1980. OKTÓBER 2.

1980. NOV. 9 KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM

A tartalomból

DEMOKRÁCIA ÉS GAZDASÁG: „A tapasztalat azt mutatja, hogy nem elég az, ha a párt igyekszik minden társadalmi csoport érdekét figyelembe venni, hanem az is, hogy a párt megtanítson minden szakmát, minden csoportot, minden réteget és területet arra, hogy ők maguk is figyelembe tudják venni a társadalom minden szintjén jelentkező érdekek összességét." — cikk a 4. oldalon.

ÚJ TANSZÉKVEZETŐ: „Egy komplex integrált képzést vezettek be, ahol a három nagy tárgy — neveléstörténet, neveléselmélet, didaktika — és ezek gyakorlati része szerves egységet alkotott. Miután egy ilyen ciklust én is végigtanítottam, sok tapasztalatra tettem szert, amit további kutatásokkal, kísérletekkel itt is szeretnék továbbfejleszteni, módosítani." — cikk a 3. oldalon.

DOPPING: „A müncheni olimpia előtt például a vérdoppinggal próbálkoztak. Egy liter vért levesznek a sportolótól, ily módon lényegesen nagyobb lesz a megterhelése. Az eljárást úgy időzítik, hogy a verseny előtt már csúcsformába kerüljön a sportoló, ekkor visszaadják neki az addig megfelelően konzervált vérét, ezzel még tovább növelik a szervezet teljesítményét." — cikk a 7. oldalon.

AZ ELSŐ GYÉMÁNTDIPLOMÁS: „Nem keseredtem el, amikor két diplomával olyan munkát végeztettek velem, amit egy egyszerű hivatalnok is megcsinált volna. Megtanultam gépelni és a gyorsírás terén állandóan fejlesztettem magam. Elvem ugyanis, hogy legalább két dologhoz kell értenie az embernek és nem középszerűen, hanem annál jobban!" — cikk a 4. oldalon.

KŐHEGYEN

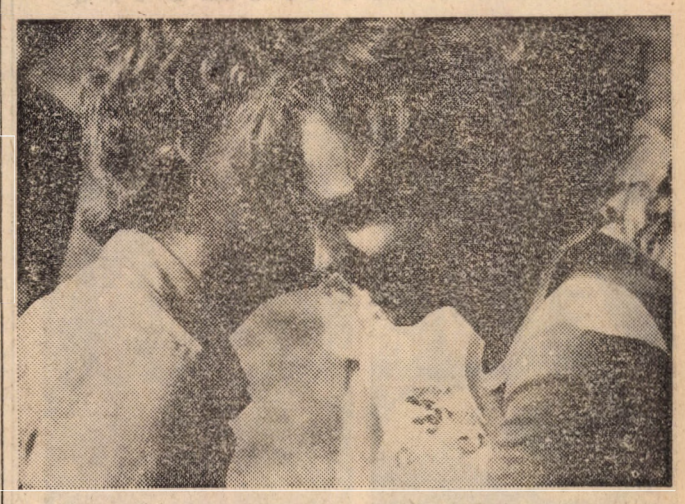

Közelebb kerültünk egymáshoz...

Az mg-munka tapasztalatai

Az idén a korábbi évekhez képest nem októberben, hanem szeptember első felében került lebonyolításra az őszi mezőgazdasági munka, melynek érezhetően sok pozitív hatása volt. Kedvező volt a hallgatók elhelyezése, ellátása, ennek eredményeként betegség nem zavarta a munkát.

A gazdaságokkal a szerződést a karok kötötték. Minden eddiginél nagyobb 95 százalékos volt idén az első évfolyamon a mezőgazdasági munkán való részvétel. Jó értelemben buzdította a gólyákat a munkára az mg-n jelenlevő negyven instruktor.

A felsőbbévesek 81 százaléka vett részt a szüreten. A hallgatók részvételének csupán 2 százaléka hiányzott igazolatlanul.

A kedvezőtlen időjárás miatt több munkanap kiesett. Viszonylag mérsékelt volt a kereset, a nem teljesen kielégítő teljesítmény miatt. Noha voltak feltűnően nagy különbségek a teljesítmények között, ennek ellenére a gazdaságok meg voltak elégedve hallgatóink munkájával. A táborok ellen egyetemünknek sincs kifogása, és igyekszik jövőre is biztosítani ezeket a munkahelyeket. Szép számmal vettek részt az mg-munkán oktatóink is, de a karok kifogásolták, hogy míg egyik-másik tanszék öt tanárral képviseltette magát a szüreten, addig volt olyan tanszék, ahonnan senki nem jött el, nemcsak idén, hanem az elmúlt három évre visszamenőleg sem. Ez a téma napirendre kerül majd a kari tanácsüléseken, ahol a tanszékek szereplésüknek megfelelően bírálatban vagy éppen dicséretben részesülnek.

Az őszi mg-munkán sajnos baleset is történt. Egy diáklánynak leszakadt az ujja, a teherautóról való leszállás közben.

Egyetemi tanács

Az egyetemi tanács szeptember 29-én tartott ülésén elfogadta az e tanévi munkatervet. Foglalkozott az alternatív blokkokban folyó képzés tapasztalataival, és a további feladatokkal, valamint jóváhagyta a szakközgazdász-képzés keretében tett szigorlatok tematikáját.

A pártszervezet munkaterve

Az első pártbizottsági ülésen, szeptember 18-án megtárgyalták a pártbizottság 1980—81. tanév első félévi munkatervét. A jóváhagyott munkaterv tartalmazza a pb és a vb ülésterét, valamint azokat a feladatokat, amelyekkel a pb munkabizottságai foglalkoznak majd. Javaslatot tesz a pártvezetőség és az alapszervezetek első félévi munkaterveihez, foglalkozik a titkári és reszortértekezletek tematikájával és végül a kiemelt rendezvényekkel.

Munkaterv szerint ugyanezen az ülésen a pártbizottság megtárgyalta és elfogadta a vb előterjesztésében egyetemi pb-nk pártépítési-nevelési és párttagfelvételi tervét, valamint a pártbizottság szervezeti, működési szabályzatának véglegesítését.

E félévben megvizsgálják a munkahelyi demokrácia fejlesztésének kérdését. Sorra kerül a hallgatói pártcsoportok munkájának értékelése, különös tekintettel a hallgatók között végzett politikai munkára. Napirenden szerepel annak megtárgyalása, hogy a felsőbb pártszervek és a saját határozatainkat sikerült-e teljesíteni, ennek megfelelően a pb-határozatok hatálytalanítása, valamint a pb második félévi munkaterve. Bekapcsolódik pártbizottságunk abba a vizsgálati munkába, amelyet a kerületi párt-végrehajtóbizottság irányításával a Külkereskedelmi Főiskolán végeznek az ott folyó politikai munka fejlesztése érdekében.

Mindezek a témák természetszerűleg a végrehajtó bizottság munkatervében is szerepelnek. De ezenkívül foglalkozik a vb az első félévben az első évfolyamon folyó oktató-nevelő munkával, a SZET-es hallgatók képzésének tapasztalataival, és a FEB-munkájával. Politikai tervet készít a végrehajtó bizottság a választott pártfunkcionáriusok felkészítésére. Megtárgyalja a Közgazdász 1980/81. évi laptervét és tájékozódik az őszi mezőgazdasági munka tapasztalatairól. Ugyancsak tájékoztató hangzik el a félév folyamán az egyetem tanulmányi és politikai munkájáról, az egyetemi Vöröskereszt-szervezet megalakulásáról, és a rekonstrukciós munkákról.

Napirendre tűzi a végrehajtó bizottság a politikai oktatás e tanévi tervét, megvizsgálja az egyetemi sportmunka helyzetét, feladatait, és több alkalommal foglalkozik a KISZ-szel. Ez utóbbi keretében vizsgálat tárgyává teszi az egyetemi KISZ-szervezet pártirányításáról hozott határozatunk végrehajtását, különös tekintettel a patronáló tanári rendszer működtetésére, valamint a KISZ mozgalmi munkájának segítésére. A munkaterv szerint az általános kar pártvezetősége beszámol majd a karhoz tartozó KISZ-szervezet pártirányításáról.

Hogy milyen a taggyűlési fegyelem, e téma vizsgálati tapasztalatait ismerteti a fegyelmi bizottság. Ugyancsak ebben a félévben számoltatja be a vb a könyvtár igazgatóját munkájáról.

A pártépítési bizottság e félévi programjához tartozik: a pártépítési feladatok, a KISZ pártirányításának megvalósulása és a HPCS-k munkájával való foglalkozás.

Az agitációs és propaganda bizottság foglalkozni fog a XII. kongresszus határozatainak feldolgozásával, a HPCS és a KISZ-hallgatók közötti politikai munkájával, és a munka pártirányításával, az Országos Marxizmus—Leninizmus TDK-konferencia szervezésével kapcsolatos feladatokkal.

Az oktatás- és tudománypolitikai bizottság véleményezi az állami vezetés elmúlt öt évi kutatómunkájáról készített beszámolót, összesíti az alternatív blokkokban folyó képzés tapasztalatait. Foglalkozik az oktatás és a gyakorlat kapcsolatával, valamint a FEB és a SZET munkájával.

E félévi kiemelt politikai rendezvényünk keretében gazdaságpolitikai témából információs ankét lesz október 16-án. A téma előadója Ballai László.

November 5-én egyetemi ünnepség keretében emlékezünk meg a Nagy Októberi Szocialista Forradalom évfordulójáról.

E félévben kerül sor a HPCS-tagokkal való tanácskozásra, valamint a KISZ-kongresszus előkészítésének jegyében kiemelt rendezvény keretében tűzik napirendre az egyetem kommunistái az ifjúság nevelésének politikai feladatait.

Lengyel Zsuzsa szociológus október 9-én 16 órakor a 301-es teremben előadást tart a „Csoportok a politikai folyamatban" címmel. Minden egyetemi KISZ-aktivát és érdeklődőt várnak az előadásra. Akinek kedve van nézzen bele előtte Csepeli György: A szociálpszichológia vázlata című könyvébe (most jelent meg).

Lesz vagy nem lesz megajánlott jegy?

Az új tanév egyik leglényegesebb kérdése az, hogy lesz-e megajánlott jegy, hol, hogyan, és miképp? Megkérdeztem azon karok dékánjait, akiket el tudtam érni, hogy az illető karon mi várható ez ügyben.

★

— Kinek a javaslata alapján került bevezetésre ez a kissé elfelejtett forma? — fordultam először Kollarik Amáliához, a kereskedelmi kar dékánjához.

— Az, hogy kinek a javaslatára kerül bevezetésre, azt nem tudom megmondani, tekintettel arra, hogy ez nem egy új dolog. Évek óta napirenden levő kérdés.

— A KISZ javaslata?

— A KISZ többször felvetette ezt. Oktatók körében is van, aki ezt indokoltnak tartja, hasonlítván például a gyakorlati jegy megadásához.

— Úgy tudom, hogy ön pártolta ezt a rendszert.

— Én ennek mindig híve voltam és vagyok, mert nekem mániám, hogy az oktatás színvonala akkor lesz jó és eredményes, ha a hallgatót folyamatos munkára ösztönözzük, vagy úgy is mondhatnám, kényszerítjük, de nem direkt módon, és nem adminisztratív eszközökkel, hanem olyan ösztönzőkkel, amelyek érdekeltté teszik még a pillanatnyilag holnapra nem gondoló hallgatót is.

Azt hiszem, annak reményében, hogy megkíméljük őket egy vizsgától, jó néhányan tisztességesebben fognak felkészülni az órákra. És ez mindenféleképpen egy feszesebb munkakapcsolat kialakulását is elősegítheti. Nehezebb a hallgatónak is, de a tanárnak különösen nehéz, nyilván sokkal jobban oda kell figyelnie. De szerintem meglesz az eredménye.

— Tehát a megajánlott jegy régebben gyakorlat volt az egyetemünkön. Miért szoktak le róla?

— Megváltozott az oktatás formája és tartalma, a kerete is változott pl.: a katalógusrendszer eltörlését többféleképpen értelmezte tanár és diák, és ez szükségszerűen oda vezetett, hogy leszoktunk a megajánlott jegyről is. Most szerintem vissza kell szokni.

— Mely karokon lesz bevezetve a megajánlott jegy, csak a ker.-karon, vagy máshol is fellelhető majd?

— Elvileg mindenütt lehetőség van erre. Gondolom, hogy természetes, én elsősorban a ker.-karhoz tartozó tanszékekkel tudom ezt megvalósíttatni. Tanszékvezetői értekezleten ezt már megvitattuk. A tanszékvezető elvtársak elfogadták azt a javaslatot, aminek a lényege az, hogy a ker.-karhoz tartozó tanszékek azon tárgyaiból vezetjük be a megajánlott jegyet, amelyekből természetszerűleg szeminárium vagy gyakorlat is van, tehát a folyamatos munka ellenőrizhető.

Nagyon lényeges dolog az, hogy csak a felső szintet, tehát négyes vagy ötös jegyeket lehet megajánlani. Akinek az évközi munkája olyan, hogy arra csak kettest, vagy hármat lehetne adni, akkor annak vizsgáznia kell.

Szeretnénk kifejezésre juttatni, hogy mi az igényes, elmélyült munkát akarjuk ezzel elismerni.

— Az előbb eszembe jutott egy absztrakt dolog. Hogyha valaki annyira jó, hogy minden ilyen tantárgyból megkapná a megajánlott jegyet, lehetőség lenne arra, hogy — mondjuk négyből kapna jegyet és összesen hat vizsga van, csak kettőből kelljen vizsgáznia?

— Ilyen azt hiszem, csak elméletileg lehetséges, de gyakorlatban ezt kizártnak tartom.

★

Dr. Halmai Erzsébet I. évfolyam dékánhelyettese.

— Az elsőéveseknél egyáltalán nem lesz megajánlott jegy. Többek között azért is, hogy az elsősök „szokják" a vizsgákat. Távlatban egyelőre csak egy tárgynál tartjuk lehetségesnek a megajánlott jegyet: a számítástechnikánál. De ebben az évben semmiféleképpen nem lesz ilyen.

Madarász

A TŐKE ÁRNYÉKÁBAN

Cigarettaszünet

A faiskolában

„Tolni kell a banda szekerét" — mondja és teszi: Kerekes Sándor oktató

Termelési tanácskozás

Így kell kapircsolni

Az utolsó mohikán

Véget vetnek a zenének...
Fotó: Balázs Gusztáv és Radványi Zsolt

Kunbaja

BÁR NÉHÁNY ÉV ELTELT már Kalocsa óta, a fiúk nagy része némi nosztalgiával kevert ellenszenvvel ment ki vasárnap reggel a Józsefvárosi pályaudvarra, ahol annak idején ki többször, ki kevesebbszer várta a laktanyába visszavivő vonatot. De aztán a csoporttársaddal, ismerősökkel való találkozás hamar feledtette ezt a régi érzést, és a vonaton már inkább a nyárról és a szüretről volt szó. Bár a látszólag jól értesültek véleménye is inkább találgatásnak látszott, mindenki igyekezett valamit megtudni az elszállásolásról, a körülményekről. Végül is az ipari kar III. és IV. évfolyamának két-két csoportja a Kunbajai Állami Gazdaság munkásszállására került. A teherautóról leszállva, bizalmatlanul méregettük az épületet, amely mint később kiderült, nem szolgált erre rá. Bent a megszokott 10—12 ágyas szobák vártak ránk, meglepő rendben és tisztaságban. A zuhanyozókat és a mellékhelyiségeket megvizsgálva jólesően állapítottuk meg, hogy mindegyik frissen festett és a legkényesebb ízlést is kielégíti. A gondnok tájékoztatását azonban már kicsit mosolyogva hallgattuk, miszerint éjjel-nappal elegendő mennyiségű meleg víz van, mert ezen a téren voltak eddig a legrosszabb tapasztalataink. Csak az első munkanap után hittük el teljesen, amikor a legkésőbb érkezőnek is anynyi meleg víz jutott, amennyit akart.

Szerencsés helyzetben voltunk, mert a kis létszám (49 fő) miatt szinte családias hangulat alakult ki közöttünk, rövid idő alatt megtanultuk egymás nevét. A szőlőszedést is egészen más stílusban kezdtük el, mint az eddigi években. A tábori vezetőség (Kerekes Sándor, a technológia tanszékről és Mucsányi Tamás, a KISZ részéről) felismerve a jó légkört úgy döntött, hogy mindenféle központi ellenőrzés nélkül minden csoport saját magának számolja, hogy mennyit szedett. A kezdeményezés egyértelműen sikeresnek bizonyult, minden csoport betartotta a „be nem csapási" egyezményt. És ha a puttonyok napi „reálértéke" 15 és 20 kg között ingadozott, ezt inkább a szedett szőlő fajsúlya, sem mint a félig töltött puttonyok száma határozta meg.

A GAZDASÁG EMBEREIVEL is sikerült jó kapcsolatot kialakítanunk, vezetőnk Eta néni minden reális kérésünket teljesítette. A konyha is kitett magáért, néha már úgy éreztük azt tekintik céljuknak, hogy minket felhizlaljanak. Naponta négyszer kaptunk enni, szinte korlátlan mennyiségben, úgyhogy a lányok közül néhányan a hét második felében kénytelenek voltak önkéntes fogyókúrára berendezkedni.

A köztünk és a gazdaság között kialakult jó kapcsolat csak egyetlen egyszer romlott meg, sajnos pont az utolsó nap. A hétfőn, kedden és csütörtökön minket meglátogató magas szintű vezetőség jónak ítélte munkánkat, az ellen semmiféle kifogást nem emelt. Annál furcsábbnak tűnt számunkra, hogy a péntek délután beígért magasművelésű szőlő helyett szombat reggel az az utasítás várt ránk, hogy járjuk végig azokat a táblákat, amelyeket a héten szedtünk, mert azokon túl sok szőlő maradt. Mindezt pedig a 26 Ft/q-ás díjazásért, nem pedig az ezért a munkáért járó 120 Ft-ért. Ez az intézkedés érthető ellenkezést váltott ki az egész társaságból, hiszen eddig semmiféle panaszról nem tudva igazságtalannak tartottuk az eljárást. Az egyeztető vita nem járt sikerrel, egyes vélemények szerint azért nem, mert a szabad szombat miatt a gazdaság egyszerűen nem rendelkezett elegendő kocsival, és a hiányt így próbálta „orvosolni". Az igazsághoz hozzá tartozik, hogy ezt azért nem tudtuk bizonyítani. Az ilyen munka számunkra teljesen értelmetlenné vált, mert megfeszített tempóban sem kereshettünk volna többet 8—10 Ft-nál. Nem csoda, hogy inkább a lazítás mellett döntöttünk, és a szombat délelőttöt kellemes beszélgetéssel és heverészéssel töltöttük. Kár volt ezért a befejezésért.

MINT EDDIG már oly sok szüreti tábor, úgy ez is megmutatta, hogy az ilyenfajta munka anyagilag sokkal inkább a fogadó gazdaságoknak, sem mint a hallgatóknak kedvező. És hogy ezek ellenére sem éreztük rosszul magunkat, az egyrészt a gazdaságnak köszönhető, mert jó körülményeket teremtett a munkához, másrészt a szokásosnál jóval kisebb létszámú csoportnak, amely felismerve a lehetőségeket megteremtette magának a jó hangulatot.

Becker Pál

A szüreten kezdődött a búcsúzás

Könnyű annak cikket írni a szüretről — mondanák sokan —, aki már megért hármat. Persze nem így van. Talán éppen így a legnehezebb. A fiatalabb diák kedvére válogathat az élményekben, a vénnek igyekeznie kell a lényeget írnia, hiszen ő már minden témában az utolsó szó jogán szerepel.

Jó kis szüret volt a kunbajai és azt hiszem, ez a megállapításom az idők múltán csak erősödni fog bennem — (bennünk). Az olvasó tárgyilagos tájékoztatásához tartozik, hogy én szeptember elején még idegenkedtem a szürettől. Úgy véltem, hogyha az utolsó évesek e röpke hetet a nyári gyakorlatuk színhelyén tölthették volna el — ideális esetben — jobban jártak volna, mint a szürettel.

Azután rájöttem, hogy azt az egy hetet — mint jó sok mást — lesz időnk bepótolni a jövendő munkahelyen. De azt az egy hetet, amit együtt tölthetünk felhőtlenül — m á r n e m !

KELLEMES MEGOSZTOTTSÁGBAN

Az ipari kar Kunbaján dolgozó része voltaképpen három tábort jelentett. Részben a községben, részben a szőlőtenger közepén szállásoltak el bennünket. Az átrándulások a „központból" a faluba, illetve fordítva, mindig nagy örömöt szereztek a felek számára.

A Kunbajai Állami Gazdaság több ezer hektáros szőlője jól termett. Azt viszont, hogy megérett, nem merjük állítani. De le kellett szüretelni — később nem lett volna rá munkaerő, sem idő. Dolgoztunk rendesen, talán két tonnát is szüreteltünk fejenként — agrárosok. Ugyanis tudásom szerint az agrárosok tábora szüretelt a legtöbbet Kunbaján. A leggyengébb brigád — a sok kiváló között — is teljesített naponta 16 puttonyt fejenként.

Az elszállásolás, a kaja, a munka kiszolgálása hibátlan volt. Talán eltekinthetek néhány nagyon kisportolt erős ember kifogásaitól. A tízóraiosztás remek ötletnek bizonyult, legfeljebb a munkatempó látta kárát.

A tábor atyja Kerekes Sándor mindent elintézett. Ez a két szó persze édeskeveset képes jelezni elismerésünkből. Mint puttonyost, jól megdolgoztatták a másodikosok!

NEM LEHETÜNK MI MÉG FELNŐTTEK...

A szüret igazi sikerét — az eddigi legjobb csoporthangulat eredményezte. Táborszintű erőltetett események, butuska játékok ezúttal elmaradtak. Ebben látom én a vidám hangulat okát, legalábbis szűkebb táborom, az agrártábor vonatkozásában. „Kultúrprogramok" híján maradt időnk egymásra, barátkozásra, felszabadult beszélgetésekre. Sötétedésig játszottunk egy röpkarikával, csapataink fociztak, valaki megtanult tíz szót eszperantóul, mások angolul vitatkoztak. Cukkoltuk a lányokat, vitatkoztunk a futballról, arról, hogy ki mit beszélt, kiabált, suttogott álmában. Nevettünk azon, aki lezuhant emeletes ágyáról, elláttuk az első napok vágási sérüléseit. Elmélyült kártya- és kanasztacsaták dúltak.

Térjünk vissza a címhez! Kunbaján csapott meg bennünket negyedikeseket a búcsúzás szele. A fölöttünk levő évfolyam a nyár folyamán szó nélkül eltűnt. Azóta egyikőjük sem bukkant fel. Végérvényesen és egyszerre eltűntek. Mint majd mi is. És ti is, mai harmadikosok. De később! Az első napok persze felhőtlenül teltek. Majd valaki megjegyezte: Gyerekek, ez az utolsó szüretünk — talán az utolsó együtt töltött hetünk.

Balázs Gusztáv

Milyen volt a gólyahét?

Megérte

Ha azt mondom: elsős, te válaszolsz — iskola.

Ha azt mondom: gólya, te azt feleled — egyetem.

Ha azt mondom: gólyahét, te azt mondod — az elsősöké az egyetem.

De melyik egyetem? Azt már csak a programok felsorolásakor találod ki.

Boros Lajos műsora, filmvetítés, táncház, East-koncert, country-énekes fellépése, disco, rajzfilmek, bármelyik lehet. Polvax, döntési játék — ez a Közgáz, nyertél.

★

— Az elsős hét célja? — Szóljon az egyik évfolyamfelelős: Szücs Miklós.

— Adott volt a lehetőség; amíg a többiek dolgoztak, kihasználhattuk az időt, hogy bemutassuk az egyetemen zajló klubéletet. A színes műsorsorozattal egy kicsit talán meg is könnyítettük a beilleszkedést, feloldottuk az egyetemi „más" tanórák okozta görcsösséget. Ha „csak" ennyit használtunk, már megérte.

A rendezvényekkel általában elégedettek voltak az „érintettek", a legtöbben csupán arra panaszkodtak, hogy túl sok program volt, a nagy kavarodásban nem volt idejük arra, hogy mindent végighallgassanak, végigvitatkozzanak.

A Polvaxon záporoztak a kérdések. A kis Valentino kópiájának rossz minősége sokakat elüldözött a vetítésről, de akik végignézték a filmet, nagyot vitatkozhattak. Pro és kontra...

— Döntési játék?

— Megértettük a lényegét, nem volt nehéz felfogni, de túlságosan zsúfolt volt a „menetrend", rengeteget kellett rohangálnunk, termet keresnünk, jegyzetért sorbaállnunk — mondja Zámori Ilona. — Szinte képtelenek voltunk összehozni a csoportot. Sokfordulós volt a játék, nem volt időnk átgondolni az eredményeket, az optimális következő lépést, nem lett volna rögtön belevágni a közepébe. Valami könnyebbel is lehetett volna kezdeni, és ezt a játékot későbbre halasztani.

— A játéknak lett volna értelme, ha először is az instruktorok alaposabban megbeszélik — mondja Szücs Miklós. — Szinte mindenki másképpen értelmezte a leírást. Az elsősök így nagyon keveset tudtak róla. Egyszerűbb játékkal kellett volna bevezetni a bonyolultat. Ártani nem ártott, aki megszerette és megértette a lényegét, annak jó alapot adott a továbbiakhoz. Mindenesetre kár, hogy nem volt kellő érdeklődés.

★

Ez a gólyahét nem volt sem jobb, sem rosszabb a vártnál. Kétségtelen, hogy a hangulat tetőpontját nem lehet heteken keresztül konzerválni; az elsősök erejét alaposan kivette a gólyatábor. De ha egy műsoron az évfolyamnak ha töredéke is, de jól érezte magát azt már érdemes volt megrendezni.

G. A.

És még öt nap, brr!

Milyen szép almák! Nyugati export, minőségre megy, nem mennyiségre. De jó, hogy nem a tavalyi mocskos-ragacsos borszőlő! Hallod, mennyit fizetnek? Maradjunk kint egyké délután is, kell a pénz, elnyaraltam a nyáron, nem volt időm dolgozni. Alakítsunk egy hajtós öt-hat tagú brigádot! Figyeled, az agronómus milyen sületlenségeket beszél? Nekem mondja, hogyan kell leszedni az almát. Hát ahogy lejön! Hallod? Csak 20 fős brigádokban lehet dolgozni.

Nem átallották felragasztani a fára! Most ebben a nadrágban másszak föl? Na jó, most az egyszer. Mi a fészkes fenének nem metszik ezeket a fákat? A magasakat otthagyom, majd leszedik a jövő hetiek. Tudjátok mit? Csak az alját szedjük, úgyse veszik észre. Én nem töröm ki a nyakam ezekért.

Szent Isten! Mindjárt negyed kilenc! Fájront! Tízóraiszünet! Gyere le arról a fáról te is, az istenedet! Ne rontsd a normát!

Az a jó, hogy már csak öt és fél nap, és vége ennek a francos melónak. Érzitek ezt a permetszagot? Biztos veszélyes! Gyerekek, sztrájkoljunk, amíg el nem viszik innen! Nekünk is vannak jogaink! Veszélyességi pótlék persze egy szál se!

Ad nekem az apám pénzt, megdolgozik érte, nem szorulok ilyen piszkos melóra, az ördögbe is! Nem bírnám leszedni onnan fentről! Majd jövőre alacsonyabb fát növesztenek. Jöjjenek ide a svédek, és szedjék le maguknak. Úgyis magasabbak. Nincs egy százasod kölcsön estére, öreg? Ne szomjazzak, csak megérdemlem ilyen piszkos meló után.

Ennyi pénzért rohadjon a fán. Igen, rohadjon! Béla bácsi, mi köze hozzá, hogy mit csinálunk? Még hogy akarunk-e még egy sort kezdeni! Hogy oda ne rohanjak! Jó, hogy fel nem állít minket rögtön. Kukoricára ne térdepeljünk? Tudja, kivel beszél, öreg! A traktoros meg csak járatja a tragacs motorját, meg lehet süketülni.

Gyerekek, mindjárt negyed tizenkettő, bemegyünk és készpassz! Hogy elsőnek tudjunk lezuhanyozni! Hogy miénk legyen a futball-labda! Vagy mittudomén. Holnapig álmomba' se lássak almát! Remélem, LESZ valami jó program záróra után, nem unatkozni jöttünk.

Honnan szereztek ilyen hülye diszkóst, nem tudom. Ez a moslék vacsora, ez a drága sör, most meg ez az ócska rock and roll... Táncoljon magában! Jössz kártyázni?

Még hogy maradjunk csöndbe! Még csak negyed három múlt húsz perccel! Tizennyolc forint. Azért jöttünk le, hogy jól érezzük magunkat, nem? Huszonhat! Eszem a kis önző szívedet, aki álmos, az zajban is tud aludni. Ha nem tudsz, nem is vagy igazán álmos. Harmincnyolc? Tartom!

Méghogy rögtön itt a busz! Felkelek én magamtól is, ha hallom zörögni. Ha mégvalaki felébreszt, belerúgok!

— 1 —

László Vilmosné

(1926-1980)

Az ipargazdaságtan tanszék oktatói, dolgozói és ügyes-bajos dolgaikat intéző diákjai immár nem fordulhatnak kéréseikkel Margitkához. Ez a tanév már az ő jóakaratú és megértő ügybuzgalma nélkül kezdődik.

László Vilmosné 1952 óta, kisebb-nagyobb megszakításokkal egyetemünkön, 1964 óta megszakítás nélkül az ipargazdaságtan tanszéken dolgozott. Sok száz diákunk emlékezett rá, milyen türelmesen és fáradhatatlanul állt rendelkezésünkre, intézte a diplomamunkákkal kapcsolatos ügyeiket. Sokuknak adott tanácsot, megnyugtatta az idegeskedőket, izgulókat.

Csöndes, mosolygós egyénisége a tanszéki dolgozóknak is felüdülést nyújtott. Sokszor „lehetetlen" kéréseiket is így fogadta, készségesen és megértően.

Néhány évvel ezelőtt nehéz lábműtéten esett át, de ezek után is töretlen akarattal és változatlan jókedéllyel végezte munkáját. Tavasszal még tele volt tervekkel... a legszebb nyári hónapok alatt esett ágynak — és a súlyos kór végzett vele.

Emlékét sok szeretettel őrizzük.

Az ipargazdaságtan tanszék dolgozói

Felhívás!

A statisztikai tanszék a III. és IV. éves hallgatók számára tanulmányi versenyt hirdet.

A versenyfeladat egy adott témájú közgazdasági elemzés készítését jelöli meg az általános statisztikában tanult módszerek felhasználásával. A versenyre egyénileg készített házidolgozattal lehet benevezni.

A dolgozat témája az alábbiak közül választható:

1. A szocialista ipar ágazatainak helye, szerepe a termelésben; 2. Az alkalmazásban állók kereseti arányainak elemzése; 3. A kiskereskedelem áruforgalmi és munkaügyi adatainak elemzése; 4. Magyarország kukoricatermelésének és sertésállományának alakulása összefüggésének elemzése.

Az egyes témákhoz felhasználandó statisztikai adatokat a 356. szobában lehet átvenni október 6-tól. Ezen túlmenően a témához kapcsolódó bármilyen jellegű szakirodalom és adat felhasználható.

Maximális terjedelem: 10 oldal, beadási határidő: november 30.

A dolgozatokat név, szak, évfolyam megjelöléssel kérjük leadni. A helyezést nyert dolgozatok pénzjutalomban részesülnek, a tanszék jutalmazási kerete 5000 forint.

Statisztika tanszék

Új tanszékvezető

Új ember az egyetemen. Keresem rajta a tipikusan pedagógusvonásokat, de a felemelt hang és az oktató stílus helyett egy nagyon nyugodt, halk szavú embert sikerült megismernem Ballér Endre személyében. A pedagógiatanszék újonnan megbízott tanszékvezetője ez év augusztus 1-től látja el ezt a feladatot.

Ballér Endre, a neveléstudományok kandidátusa. 1952-ben szerezte meg az ELTE-n magyar—történelem középiskolai tanári diplomát, majd később az egyetemi doktorátust pedagógiából. Az eltelt évek során volt középiskolai tanár, felügyelő, az Oktatási Minisztérium és az Országos Pedagógiai Intézet munkatársa, az UNESCO konzultánsa, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Neveléstudományi tanszékének oktatója.

Gazdag pedagógiai tapasztalata, a hazai és nemzetközi nevelési kérdésekben való tájékozottsága és széles körű közéleti tevékenysége arra enged következtetni, hogy Balla Endrével érdekes, figyelemre méltó embert sikerül bemutatnunk olvasóinknak.

— Ilyen gazdag múlt után a bőség zavarával kell megküzdenie, ha arra a kérdésre akar válaszolni, hogy milyen tapasztalatok birtokában kezdi el munkáját.

— Eléggé sokoldalú ez a tapasztalat, aminek persze van előnye is, meg hátránya is. Előnye, hogy az ember sok területről kap betekintést, amit hasznosítani tud saját munkájában, hátránya viszont, hogy igazán elmélyedni nem nagyon tud, ha sokféle kötöttsége van. Azért azok a tapasztalatok, amire szeretnék építeni, viszonylag könnyen összefoghatók és csupán néhány területre koncentrálódnak. Az egyik a középiskolai tanári múltam. Eredetileg magyar, történelem- és pedagógiaszakos tanár vagyok. A pedagógia a fő területem. A több mint tízéves középiskolai tanári munkám nagyon sok oktatási, nevelési tapasztalattal járt.

Tapasztalataim másik köréhez tartozik az oktatáspolitika. Ennek inkább helyi végrehajtása, s nem alkotó létrehozása várt rám akkor, amikor vidéken, Baranya megyében középiskolai nevelési, majd tanulmányi felügyelőként dolgoztam. Később az Oktatási Minisztériumba kerülve, ugyancsak nevelési kérdésekre összpontosítottam, majd a nevelési tervekkel, tantervekkel foglalkozó munkálatokban vettem részt. Mindez ugyancsak majdnem tíz évet vett igénybe.

— Gyakorló pedagógusi munkája mellett jelentős kutatómunkát is végzett. Miben gazdagította ez az elfoglaltság jelenlegi munkájának tapasztalati körét?

— Kutatómunkám erősen elméleti, pedagógiatörténeti indíttatású. Az 1900-as évek elején működő kiemelkedő magyar pedagógus, Nagy László életművével, munkásságával foglalkoztam. Ez volt egyébként a kandidátusi dolgozatom témája.

Kutatómunkám másik ága a tantervelmélet, elsősorban a közoktatás tantervelmélete. Azokkal az elméleti kérdésekkel foglalkoztam, amelyek a tananyag kiválasztásának, elrendezésének, feldolgozásának folyamatát központi úton történő dokumentumok tervezésével kívánták elősegíteni. Egy ilyen országos kutatási főiránynak koordinátora is voltam.

— Milyen kitekintést nyert, mint az UNESCO konzultánsa nemzetközi viszonylatban az oktatásban?

— A nemzetközi pedagógiai együttműködésben való közreműködésem súlypontja 1970—75—76 közé esett. Részben az UNESCO égisze alatt, de más nemzetközi szervezetek aktivitása révén is erőfeszítések történtek tantervfejlesztési és tantervelméleti nemzetközi együttműködés kibontakoztatása érdekében. Részt vettem 1971-ben Svédországban egy tanfolyamon és ott kapcsolódtam be, felkérés alapján, ebbe a munkába. Sokféle szervező, tartalmi feladatot láttam el a párizsi oktatástervezési intézet (az UNESCO egyik intézménye) konzultánsaként. Így többek közt tantervelméleti konferenciákat szerveztünk főleg a fejlődő országok részére.

— Eddig említett tapasztalati köre elsősorban a középiskolákat érintette. Hogyan került kapcsolatba a felsőoktatással?

— Közvetlen átmenetet jelentett az itteni munkámhoz felsőoktatási tapasztalatom viszonylag szűk, alig több mint kétéves időszakra terjedő köre a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen. Eleinte óraadóként tevékenykedtem, de gyakorlatilag akkor is több órám volt, mint a főállású oktatóknak.

Nagyon tanulságos és érdekes munka folyt itt a pedagógiatanszéken. Sokfélét oktattam, de a legérdekesebb talán az volt, hogy megpróbálkoztunk a pedagógiai alaptárgyak integrált oktatásával. Hogy ne forgácsolódjon szét a tanárszakosok képzése sokféle kis tárgyra egy komplex integrált képzést vezettek be, ahol a három nagy tárgy, neveléstörténet, neveléselmélet, didaktika és ezek gyakorlati része szereves egységet alkotott. Miután egy ilyen ciklust én is végigtanítottam, sok tapasztalatra tettem szert, amit további kutatásokkal itt is szeretnék továbbfejleszteni, módosítani. Mindenképpen jó lenne ezt egy kisebb csoporttal elkezdeni, gondolok itt a most induló tanár A-szakosok csoportjára, akikkel a harmadik évtől kezdve mindez a pedagógiai tárgyak keretében megvalósítható lesz. A most induló proszeminárium anyagát is már ennek szellemében dolgozzuk fel.

— Számunkra rendkívül érdekes lehet a kívülről jött ember véleménye. Mit hallott egyetemünkről és mit tapasztalt ittléte alatt?

— Debrecenben és azt megelőzően, keveset hallottam, tudtam az itt folyó tanárképzésről. Voltak azért olyan hírek, melyek alapján már korábban úgy láttam, hogy oda kell figyelni alaposabban arra, ami az itteni tanszéken történik. Gondolok a bölcsész tanárképzésnek arra a legnagyobb gondjára, hogy a hallgatók elég későn — tulajdonképpen harmadéves korukban —, kerülnek kapcsolatba a pedagógiával. Az egyetemi tanárképzésben első évtől kellene módot teremteni arra, hogy a hallgatók nevelési, pedagógiai tapasztalatokat szerezzenek. A közgázon viszont ezt úgy tűnik, sikerült megvalósítani az új tantervben a pedagógiai proszeminárium-mal, amelyik szerintem az egyik legfigyelemreméltóbb vonása az itteni munkának.

A másik probléma az egyetemi tanárképzésben a gyakorlati jelleg háttérbe szorulása, a gyakorlat és az elmélet felbomlása, a gyakorlat szétforgácsoltsága és alacsony hatásfoka. Az itteni tapasztalatok azt mutatják, hogy az elmélet és a gyakorlat egysége érdekében tudatosan összehangolt munkát kívánnak érvényre juttatni az elsőtől az ötödik évfolyamig.

Ez volt az a két tényező, ami rögtön feltűnést keltett számomra itt.

— Mi a véleménye a tanárszakosokról?

— Feltűnt az, hogy valahogy más a hallgatók viszonya a pedagógiához és a tanárképzéshez, mint mondjuk a bölcsészeknél. A szó jó értelmében az itteni hallgatók „rámenősebbek". Nem elégednek meg azzal, hogy valamit készen kapnak, hanem boncolgatják a témát, kérdéseket tesznek fel, vitatkoznak, önálló gondolatokat fejtegetnek és sokszor ezek nagyon érdekesek. Lehet, hogy mivel nincsenek megterhelve a szakirodalomnak a sokszor nyomasztó és elmerevítő súlyával frissebbek, kreatívabbak a gondolataik. Ez nyilvánul meg órákon, szemináriumokon és a beszélgetések, gyakorlatok során. Amíg a bölcsész tanárképzésben, nem helyesen ugyan, de gyakran meg lehet tenni, hogy erősen előkészített, preparált előadás formájában adunk át ismereteket, amit viszonylagos nyugalommal, esetleg közömbösen is fogadnak, az itt nem járható út. Ez a szellemi rugalmasság és vitakészség, ez a mindent felboncolni és a fonákját is megvilágítani akaró tudniakarás, számomra nagyon szimpatikus vonás, és minden bizonnyal jól lehet az oktatás folyamán is hasznosítani.

Egy másik tapasztalatom, benyomásom, hogy az oktatók és a hallgatók együttműködése igen jó, közvetlen. Talán ezzel is összefügg, hogy a hallgatók nagy része komolyabban is veszi a pedagógiai tárgyakkal kapcsolatos munkát, a felkészülést. A látott órák, szemináriumok munkás légköre is ezt bizonyítja.

— Bizonyára nem ismeretlen ön előtt az sem, hogy diákságunk közösséggé szerveződése nem problémamentes.

— Ismerem ezt a gondot, mégis azt kell, hogy mondjam, az a tapasztalatom a közgázról, hogy itt sok esetben a hallgatók közösségi élete, tevékenysége színesebb és a mindennapi életet jobban átfogó — legalábbis a hallgatók egy részére kiterjedően —, mint máshol. Erről győzött meg például most a tanév elején az első évfolyamosok fogadásában közreműködő instruktorok tevékenysége, az évközi klubprogramok és többek között a Közgazdász újság témaválasztása, hangvétele egyaránt. Ezek a tapasztalatok, azt hiszem, mind kedvező lehetőségek arra, hogy a közös munka kibontakozzék. Persze, ehhez az kell, hogy a makarenkói párhuzamos ráhatás, az irányítás és önirányítás egysége meglegyen. Nevezetesen az, hogy a közösségek olyan tevékenységet folytassanak, amely a számukra is nyilvánvalóan fontos és ebben aztán biztosítani kell az önirányítás maximális lehetőségét.

— Ezt mint a közösségi nevelés kérdéseit kutató szakember, vagy a gyakorló apa mondatja önnel?

— Is, is. Egyik kutatott témám korábban valóban a közösségi nevelés kérdése volt. De két lányom is — az egyik másodéves latin—magyar szakos bölcsészhallgató, a másik még középiskolás — haza hozza iskolai gondját-baját. Sőt, még a feleségem is, aki az iskolai könyvtárak vezető pedagógiai felügyelője.

— Két tanár és két diák. Mindenesetre a családon belül az egyensúly biztosított ahhoz, hogy a tanár—diák viszony kérdésében Ballér tanár úr a pártatlan oldalon álljon. De ismét komolyra fordítva a szót, tanszékvezetői munkája mellett lesz-e lehetősége folytatni eddigi széles körű szakmai tevékenységét?

— Azt szeretném, ha az, amit csinálok, teljesen kitöltené az életemet. Ezért is tudatosan számolok fel olyan korábbi kapcsolatokat, amelyek túlságosan elkanyarítanának az itteni munkámtól. Szeretném a tanszékre összpontosítani minden erőmet, ami feltétlenül sokrétű tevékenységet kívánó feladat.

Ebben a törekvésben bizonyára segítséget nyújtanak a kollégák, az egyetemi vezetés Ballér Endrének, hiszen valamennyiünk érdeke, hogy a tanszék munkáját zökkenőmentesen, szép eredménnyel vezesse.

H. E.

Jó szemináriumvezető kerestetik

Beszélgetés Gondi Józseffel

A szeminárium az egyik legdöntőbb egyetemi képzési forma kellene, hogy legyen. Nagyon sok esetben azonban nem használják ki a benne rejlő lehetőségeket. Hogy kik és miért nem, valamint, hogy valójában, mik ezek a lehetőségek, többek között ezekről beszélgettünk szemináriumi sorozatunk indításaként Gondi Józseffel, a korábbi évek oktatási rektorhelyettesével, akinek bő tapasztalata van ebben a kérdésben.

— Hol helyezkedik el a szeminárium az oktatási rendszerben? S egyáltalán tegyünk különbséget az előadás, a szeminárium és a gyakorlat között!

— Egész oktatási mechanizmusunk elvileg ezekre épül, kibővítve természetesen a kötelező és ajánlott irodalmakkal, az írott tananyaggal. Ezeket a szóbeli formákat pontosan tisztázni kellene, ugyanis úgy érzem, nem teszünk megfelelő különbséget közöttük. Az előadás eléggé egyértelmű, erről felesleges volna beszélni. De a szemináriumot és a gyakorlatot hajlamosak vagyunk szinonimaként használni. A szeminárium térjen el a gyakorlattól; és az előadástól is. Tehát ne legyenek anyagvisszamondók, ne legyen előadás ezen a foglalkozáson, ne az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazásával foglalkozzanak (ez a gyakorlat), ne kérdezzen egész órán a diák, s várja a tanár válaszát (ez konzultáció). A szemináriumon önálló, aktív, gondolkodó eszmecserének kell kibontakoznia, ahol bizonyos elméleti problémákat igyekeznek megvitatni, az előadás és a kötelező irodalmak ismeretének birtokában. Az előadás globális témákat tárgyaljon, a szeminárium mélyedjen el egy-egy lényeges részkérdésben. Sajnos a különböző szemináriumtípusok (szak-, pro-, normál-) között is elmosódnak még a határok. Ezt is tisztázni kellene.

— Az egyetemi vezetés képes-e átlátni, feltérképezni a szemináriumok szerepét és hatékonyságát?

— Az eddigi reformokban nem tisztáztuk kellőképpen a szemináriumok helyét, rendszerét stb. Rendkívül sok és sokféle szeminárium van, emiatt a vezetés nagyon nehezen tudja áttekinteni gyakorlatilag. Nehezebb is reálisabb képet kapni, mivel könnyen kitudódhat, hogy vendég érkezik. Előadáson más a helyzet, ott jobban el tud vegyülni a megfigyelő.

— A hallgatók gyakran azt emlegetik, hogy sok a kötelező szeminárium és gyakorlat, s ezek mindegyikére készülni illene. De ez egyforma intenzitással szinte lehetetlen.

— Ezt komolyan meg kell vizsgálni. Nekem is van olyan érzésem, hogy valami módon csökkenteni kell ezeket. Szemináriumból is legyen kevesebb, de az valódi szeminárium legyen. Néha az előadások, szemináriumok és a tananyag átfedik egymást. Szóval, ha így nézzük, csökkenthetjük ezen foglalkozások számát, de ez csak a feltételeket tenné kedvezőbbé. Több lehetőség volna a felkészülésre nemcsak a diáknak, hanem a tanárnak is.

— Hogyan járulhat hozzá a diák ahhoz, hogy jó legyen a szeminárium?

— A hallgató nem lehet alárendelt szereplő. De az egyik főszereplővé csak úgy válhat, ha felkészül. Ezen a téren azonban jelentős problémák vannak. Az okok között szerepel az előbb már említett sok szeminárium és gyakorlat, s ebből következően az, hogy súlyoznak ezek között. És sajnos nem okvetlenül a tárgyak fontossága alapján, hanem a különböző prések szerint. Ott, ahol zh-kat, röpdolgozatokat, beszámolókat iratnak, jobban készül a diák, mint ott, ahol kisebb a prés. Voltaképpen a tanszékek küzdenek itt egymással. Természetesen számon kell kérni, meg is kell követelni az előadás és a kötelező irodalom ismeretét, pontosabban annak feldolgozását, mert enélkül nincs megfelelő egyetemi színvonal sem.

— A tanár felkészülése is fontos tényezője a jó szemináriumnak.

— Igen, ez kulcskérdés. Nem kevesen például jórészt rutinból vezetnek szemináriumot, vagyis arra az órára nem nagyon készülnek fel. A heti bontásban sok szeminárium is rutinra késztetheti az oktatókat. A rutinból élőt nem becsülik annyira a diákok sem, mint akár a szigorú tanárt.

— Itt az egyetemen sok olyan oktató van, aki nem pedagógusként végzett.

— Nekik autodidakta módon — szakirodalom és az idősebb kollégák segítségével — kell megszerezniük a nélkülözhetetlen módszertani, pedagógiai szaktudást. Ezen a helyzeten lehet és kell is javítani. Nagyon fontos ugyanis, hogy didaktikailag is végiggondolják az óra menetét, azt, hogy miként érjék el a célt, amit kitűztek.

— Valahogy az az érzésem, hogy nagyobb a becsülete az előadónak, mint a szemináriumvezetőnek. Korábbi nemzedékek is csodálatos, jó előadókról mesélnek, s ez mára is hagyományozódott.

— Ez így van. Figyelje meg a szemléletet: vezető oktatók főleg előadást tartanak, a szemináriumok többségét pedig a gyakornokok, tanársegédek, fiatal adjunktusok vezetik. Nem biztos, hogy csak a professzor tud jól előadni, de ugyanakkor azt se felejtsük el, hogy nem könnyebb és nem alacsonyabb rendű szemináriumot vezetni, mint előadni. A jó szemináriumvezetéshez is szükség van tapasztalatra. Bár azért azt nem vitatom, hogy a gyakorlaton, hamarabb tudnak teljes értékű munkát végezni a fiatalok; tisztelet a kivételnek. Az előadóra rendszerint jobban odafigyelnek, jobban meg is becsülik, ami hozzájárul ahhoz, hogy devalválódik a szemináriumvezetői munka. Ezen változtatni kellene, de nagyon nehéz lesz — amit ön is említett — a jelentős hagyományok, a beidegződés miatt.

— A tanár és a diák közötti kapcsolat a szemináriumon kellene, hogy a legbensőségesebb legyen.

— Döntőnek tartom ebben a viszonyban, hogy demokratikus-e a tanár, figyel-e a diákok véleményére, szellemi partnernek tekinti-e a diákot, vagy pedig csak az ő véleménye az egyetlen helyes, és megfellebbezhetetlen. De ugyanakkor természetesen kritikus is kell hogy legyen a hallgató gondolkodásával szemben. Szerintem partneri, demokratikus viszonyt kell kialakítani, ami viszont már a személyiségtől is függ.

★

Mivel a szeminárium igen fontos, és sok problémát tartalmazó része az oktatásnak, ezért a következő hetekben konkrét példákkal is megpróbáljuk ezt a témát a felszínen tartani. Úgy véljük, hogy a Gondi elvtárs által elmondottak is sokakat serkentenek majd a kérdés továbbgondolására.

B. L.

Október 6.

Régen történelemvizsgákon megkövetelték a diáktól, hogy pontosan tudja az aradi 13 vértanú nevét. Ma az általános iskolások és a gimnazisták talán két-három nevet ismernek, ha egyáltalán tudnak erről a szörnyű tragédiáról. Így tehát a süllyedő nemzeti művelődésünkből és ezzel együtt a történelemtanítás csökkenő színvonalából eredő nemzeti öntudatromboló hatás már az egyik legfontosabb történelmet, sorsfordulónk emlékét is kikezdte. És nem az ifjúság a hibás. A magyar történelmi emlékek, legalább az ifjúi fejekben történő gondozása a művelődéspolitika feladata lenne. Sajnos történelemkönyveinkben egy-két szürke ténymegállapító sornál többet nem olvashatunk az aradi vértanúkról. A harmadik gimnazista történelemkönyvben pl. mindössze egy apróbetűs sor adja hírül a szomorú eseményt. Kár. hogy történetírásunk ma is adós a mártírok sorsának feldolgozásával. Katona Tamás a kérdés szakértője az aradi vértanúk leveleit összegyűjtő munkájának előszavában írja „Méltó életrajza... egy aradi vértanúnak sincs, a róluk szóló könyvek java része téves adatokat és legendákat hagyományoz tovább egyre eltorzultabb formában."

És mint elkeserítő tényt közölnöm kell azt is, hogy a vértanúk 1890-ben Aradon leleplezett szobrát 1919-ben az Erdélyt elfoglaló román csapatok szétszedték. Bár a szobrok ma is megvannak, újbóli felállításukra még sokáig nem számíthatunk.

Október 6. a viharos kudarcokban bővelkedő rebellis magyar sors jelképe. Nem véletlenül nevezte Kossuth Aradot a magyar Golgothának 1883. március 15-én. Nem véletlen, hogy századunk függetlenségi törekvései is szorosan kapcsolódnak a jelképhez. 1906-ban a dualizmus válságának tetőpontján avatták fel Aradon a kivégzett honvédtábornokok emlékművét. A II. világháborúban az értelmiség jelentős részét tömörítő antifasiszta mozgalom fedőszerve a szabadságharc történetét kutató történelmi emlékbizottság volt.

1849 augusztusa kétség és remény közt telt el. Ekkor már szertefoszlottak azok a várakozások, amelyek az osztrák és az orosz seregek összeütközésére számítottak. Ugyanakkor tartotta magát a hit, hogy a magukat cári seregeknek megadó tisztek és tábornokok orosz védelem alatt állnak. Klapka, Komárom parancsnoka pedig abban reménykedett, hogy az ellenállás utolsó központjának feladásával engedékenységre kényszerítheti az osztrákokat. Sajnos a remények beteljesületlenek maradtak. Komárom átadásával csak az erőd védőinek életét tudták megmenteni. Ugyanakkor Ferenc József elvetette az orosz cár amnesztia javaslatait. Igaz, hogy a magyarországi terror szentesítését, vagyis Haynau teljhatalommal való felruházását Schwarzenberg miniszterelnök erőteljes nyomására tette. Ők ketten voltak a szabadságharcban részt vett ezrek hóhérai. Haynau az Észak-Itáliában viselt dolgai miatt a „bresciai hiéna" nevet érdemelte ki. Schwarzenberg herceg jellemét mi sem fejezi ki jobban, mint az, hogy kedvenc szórakozása a hullák boncolása volt.

Haynau a teljhatalom birtokában elrettentő megtorlásra készült. Ekkor még az Aradon gyülekező, nagyrészt az oroszok által kiadott honvéd tisztek közül csak kevesen gondoltak arra, hogy önkéntes megadás után még halálos ítéletet is kaphatnak. A sebtében felállított három hadbíróság már augusztus végén megkezdte működését. Az elsőrendű vádlottak azok a honvédtábornokok voltak, akik Görgeyvel együtt tették le a fegyvert az orosz hadsereg előtt. A bírósági tárgyalás természetesen formális volt. A halálos ítéletek Haynau részéről már rég el voltak döntve. A hivatalos császári jóváhagyás október 4-én érkezett meg. Az áldozatok előtt, másnap, október 5-én olvasták fel az ítéleteket. A foglyok hadijogba vetett hite és jóhiszeműsége szertefoszlott. Az utolsó, október 5-ről, október 6-ra virradó éjszaka nagyon hosszú volt. A tábornokok nagy része ébren volt. Volt, aki fuvolázott, más Horatiust olvasott, míg Török Ignác egy várépítészetről szóló könyvet tanulmányozott. Szürkületkor az előre kivezényelt papok lelki támogatásával vezették elő Kiss Ernőt, Schweidel Józsefet, Dessewffy Arisztidet és Lázár Vilmost.

Kiss és Schweidel, mert nem voltak harcoló csapatok parancsnokai, Dessewffy és Lázár pedig a császári csapatok előtt történt fegyverletételük jutalmául kapták a golyót az akasztófa helyett. Ezután vezették az akasztófához a többi tábornokot. A hóhérnak nehéz dolga volt. Az oszlopszerű bitófákat gondosan ki kellett ékelni, és mélyre kellett ásni a talaj vizenyőssége miatt. A magasságuk így sem érte el a szükséges méretet, ezért a magas termetű vértanúk kivégzése lassú és kínos volt. Először Pöltenberg Ernőt akasztották fel. Utána jött Török Ignác. Aztán a többiek. Lahner György, Knezich Károly, Nagy-Sándor József, „Éljen a haza" kiáltással fejezte be életét. Gróf Leiningen Károly utolsó szavai ezek voltak: „Isten veletek bajtársak! Nemsokára már igazabb bíró előtt fogunk állni." Ezután következett Aulich Lajos és Damjanich János. Utolsónak gróf Vécsei Károly került sorra. Ekkor Vécsei, akit apja kitagadott, mert a császár ellen mert küzdeni, Damjanich holttestéhez ment, és bár személyes ellenségek voltak, megcsókolta a kezét.

A holttesteket Ernst főhadbíró elrettentésül közszemlére tétette. Az intézkedés azonban ellenkező hatást szült. Az aradi nép és a környező falvak lakossága zarándokmenetben vonult el a holttestek előtt. A környék valamennyi templomában megkondultak a harangok.

Ne feledkezzünk meg gróf Batthyány Lajos mártírhaláláról sem. Őt szintén a 48-as bécsi forradalom évfordulóján, vagyis ugyanezen a napon lövette agyon Haynau megbízottja az Újépületben, miután a halálos ítéletben kimondott akasztást a gróf öngyilkossági kísérlettel, nyakának megsebzésével lehetetlenné tette.

Az október 6-i vérengzés csak a kezdet volt. A 13 vértanú és Batthyány Lajos halálát az akasztások és agyonlövetések hosszú sora követte. A kivégzettek a haladás és a nemzeti önállóság vértanúi lettek.

Stark Tamás

„Hogy lány vagyok, ez nem okoz gondot"

Beszélgetés Magyar Évával

Idén új tervekkel, elképzelésekkel kezdte munkáját az instruktori gárda. A négytagú vezetés munkáját Magyar Éva (III. külgazd.) fogja össze és irányítja. Személyében először került lány erre a posztra.

— Nagy elődök munkáját viszem tovább, mint Rév Andrásét, Simonyi Tamásét, és Gyömrei Gáborét. Hogy lány vagyok, ez semmi gondot nem okoz, az viszont már inkább, hogy viszonylag kevés a tapasztalatom.

— *A korábbiaktól eltérően, idén nem feltétlenül az állami csoportokra koncentráltok.*

— Merevnek éreztük a csoportok adta kereteket, de az elsősöktől is hallottunk olyan véleményeket, hogy évfolyamszinten is szeretnének együtt lenni, ismerkedni egymással. Igény van tehát a nyitásra, de évfolyamszinten nem valósítható ez meg. Éppen ezért kiötlöttük, hogy létrehozunk úgynevezett köröket, nevezhetjük ezeket önképző- vagy szakmai köröknek is. Amúgy is igyekszünk erőteljesen a szakmára irányítani az elsősök figyelmét. Ilyen szempontból már a gólyatábor is hasznos tanulságokkal járt.

— *Milyen szakmai körökre gondoltok?*

— Régi közgázosok vezetésével indítanánk különböző témákban, így a magyar külkereskedelemről, a vállalkozásról, vállalatról, a gazdaságirányításról. Ezenkívül tervezünk még olyan sorozatokat, ahol aktuális politikai kérdésekről, valamint a vallásról esne szó, esetleg nyelvi köröket is beindítanánk, külföldi diákok vezetésével. Ezeket a köröket meghirdetjük, s folyamatosan egész évben lennének, s bárki, bármelyik munkájában részt vehet. Szeretnénk, ha menet közben találnának ki témákat az elsősök.

— *Említetted a külföldieket. Tavaly óta már az ő beilleszkedésüket is instruktorok segítik.*

— Mellettük két-két instruktor tevékenykedik, nyilvánvalóan ez nehezebb feladat, sokkal több törődést igényel. Idén először szüretelni is voltak, együtt a többiekkel, s egy-két értékes-érdekes embert máris sikerült megismernünk. Egyéves tapasztalatunk azt mutatja, hogy jobban kötődnek már az egyetemhez, s ily módon a külföldieket is jobban be lehet vonni az évfolyam munkájába.

— *Hogyan váltogatjátok ki az instruktorokat?*

— Sokféle, például tanulmányi, emberi szempont szerint. Ismernie kell az egyetemet — ebben most már a segítségükre van a Sipos Panni és Zoltán Gabi által készített „Kisokos" névre hallgató füzetecske is —, jó kapcsolatteremtő készséggel kell rendelkeznie, kell tudnia bánni az emberekkel.

— *Hány tanárszakost foglalkoztattok?*

— Sajnos csak kettőt. Ez a mi hibánk is, szeretnénk jobban bevonni őket ebbe a munkába, hiszen nekik ez hasznos szakmai tapasztalatszerzés is lenne, s az elsősök sem járnának rosszul velük.

— *Az istruktorok tanulmányi eredményei milyenek?*

Ne-vess még (meg)! **(Fotó: Radványi)**

— Korábban sok probléma volt, számos kifogás ért bennünket emiatt. Most úgy döntöttünk, hogy 3,00 alatt senki nem lehet instruktor.

— *Komoly problémaként merült fel az instruktorokkal szemben az is, hogy befolyásolják az elsősöket a különböző előadásokkal és tanárokkal kapcsolatban, s így alkalmasint el is veszik a gólyák kedvét.*

— Ez a kifogás valóban gyakran előjött és bizony nem is alaptalanul. Most is előfordul még ilyen, bár csökkenő számban. Azt nem tilthatjuk meg, hogy véleményt mondjanak az instruktorok, ezt úgyis megteszik, de felhívtuk a figyelmüket, hogy ne beszéljenek le egy elsőst sem az előadásról és egyes előadókról, inkább maguk a gólyák alakítsák ki a képet a tanárokról és a tárgyakról. Egyébként, ha tudomást szerzünk ennek megszegéséről, azonmód leülünk az illető instruktorral és elbeszélgetünk vele. A teljes képhez azonban még az is hozzátartozik, hogy ilyen befolyásoló véleményeket nemcsak az instruktoroktól hallhatnak az elsősök, hanem például a felsőbbévesektől is. A mi felelősségünk abban áll, hogy ne intézményesítsük ezeket a vélekedéseket.

— *Úgy tudom, hogy régi instruktorok, már végzett közgazdászok is, visszajárnak. Segítik a munkátokat?*

— Feltétlenül. Jó hatással vannak a tevékenységünkre, mert még eléggé tapasztalatlanok vagyunk. Nagyon örülünk a segítségüknek.

— *Egyesek szerint anyáskodó-apáskodó stílus jellemző az instruktorokra. Te is így látod?*

— Ezt az anyáskodás-apáskodást egyre inkább igénylik az újabb évfolyamok, egyszerűen kell a segítség nekik, a környezetismeret-hiány, s az ebből adódó információszükséglet miatt. Akkor nem tartom hasznosnak ezt a jelzőt, ha azt fedi, hogy az instruktor, mondjuk, mindenáron jó közösséget akar kreálni az alkalmi csoportból.

B. L.

Gervai Pál

Demokrácia és gazdaság

A demokrácia és a gazdaság fejlesztésének az összefüggését a következőképpen szokták jellemezni: a) a gazdasági feladatok megoldásához szükség van az egész társadalom aktív részvételére; b) a gazdasági fejlődés megalapozza a demokrácia fejlesztését — fejlett gazdaság nélkül nincs demokrácia.

Mindez a demokrácia politikai vonatkozásaira mutat rá: arra, hogy hogyan szolgálja a politika a gazdaságot és a gazdaság a politikai célokat. A társadalmi fejlődés azt mutatja, hogy a demokráciának van egy hosszú távú gazdasági vonatkozása is: a demokrácia politikai intézményei és fórumai olyan szervezeti keretet képviselnek, testesítenek meg, amely keret a fejlődés egy későbbi szakaszában a társadalmilag szervezett termelés, a társadalom tagjai által végzett tervezés egységes *gazdasági* szervezetévé válik, más szóval a demokrácia maga is a termelési mód szerves részévé fejlődik, és ezáltal egyúttal megszűnik a demokrácia politikai képződménynek is lenni. Ilyen értelemben a demokrácia szervezetrendszere mutatkozik annak a politikai eszköznek, amely meghatározó szerepet fog játszani végső soron az árutermelés „bekerítésének", „átkarolásának" a véghezvitelében, és rövidebb távon az árutermelés formáinak a meghatározásában.

A demokráciának és a gazdaságnak ez az összefüggése alátámasztja azoknak a tételeknek az igazságát, hogy a demokrácia fejlesztése a szocializmus építésének a lényegi elemét képezi, és hogy a demokrácia nem cél, hanem a szocializmus építésének az eszköze. Ebből következik az is, hogy a demokráciának mint politikai felépítménynek egyszerre kell szolgálnia az árutermelés megvalósulását és bekerítését, vagyis a tervezés és a tervszerűség szerepének megerősödését, a lakosságnak a tervezésben való természetes részvételét is. A demokrácia fő, vagy legalábbis legfőbb jellegzetessége —, hogy ha azt a demokráciát szocialista célokra akarják felhasználni — éppen ezért nem az egyes csoportérdekek ütközése, ahogy ezt időnként hallani lehet, hanem az egyes részmunkák társadalmi munkákká való összekapcsolása, vagyis az „érdekek" egyeztetése, a *tanácskozás*, „a hozzáértő dolgozó nép okos gyülekezetében". Nem arról van szó, hogy nincs meg a szerepe az ún. érdekütközésnek, hanem arról, hogy ez az ütközés az egész társadalom szempontjából optimális arányok kialakulásához kell, hogy vezessen. — A demokrácia és a gazdaság fenti összefüggésének van gyakorlati következménye is: mind a gazdaság, mind a demokrácia szervezeti, ill. intézményi rendszerét úgy kell fejleszteni a jelenlegi szakaszban, hogy ez elősegíthesse a demokrácia és a gazdaság (a politika és a gazdaság) „összenövését" egy jövőbeni szakaszban. — Nyilvánvaló ugyanis, hogy a soron levő feladat nem a demokrácia és a gazdaság „összenövésének", azonosulásnak a megvalósítása, hanem a kettőnek a párhuzamos és összehangolt fejlesztése. A sajátos követelmény itt „csak" az, hogy a két oldal belső törvényeinek a kibontása közben nem szabad elfelejtkezni ezek hosszú távú összefüggéseiről. Ez más szavakkal annyit jelent, hogy a felépítménynek a lehető legpontosabban meg kell felelni az alap fejlettségi színvonalának, és hogy a politika elsődleges a gazdasággal szemben.

(1) Mi a gazdasági alapja a demokrácia szocialista módon való fejlesztésének? — Ezt nem lehet önmagában az árutermelés és a nyereség kategóriáival leírni. — A szocialista demokrácia fejlesztésének a gazdasági alapja az állami tulajdon a döntő termelési eszközök felett. Miért? — Azért, mert az állam nem azonos az igazgatási apparátusával, a kormánnyal; az államnak része a törvényhozási-képviseleti testület és az igazságszolgáltatási szervek együttese is. Ezeknek az elemeknek együttese, szerves egysége az, amelynek révén az állami tulajdon meg kell, hogy valósuljon. Ezeknek az állami elemeknek szerves egysége éppen az, ami a dolgozók államának demokratikus *államformáját* kiadja. Vagyis az előbbi kérdésre végül is az a válasz adódik, hogy a szocialista demokrácia gazdasági alapja a demokratikus *államforma tulajdonosi* funkciójának a megvalósulása — akármilyen tautológikusnak is tűnik ez látszatra. — (A tautológia azonban tényleg csak látszat, mivel az állami tulajdon maga teszi a gazdaságot közvetlenebbül politikaivá és ezáltal a politikát közvetlenebbül gazdaságivá.) — A politika gazdaságivá válásának a kifejeződése a népgazdasági méretekben való tudatos gazdálkodás, illetve ennek a megjelenése. Ezt az úgynevezett stratégiai tervezés hivatott megvalósítani, amelyet újabban azért hangsúlyoznak a közgazdászok, hogy a tervezésről ne tervlebontás és a tervutasítás jusson az eszünkbe, amely nem tudta az arányosság fenntartását biztosítani. (— Az állami tulajdon fenti felfogásához illeszkedő gondolat található Sárközy Tamás: A gazdaságirányítás és a jog c. írásában, Közgazdasági Szemle, 1980. 5. és a Szocialista demokrácia c. dokumentumban a demokrácia formai oldalának a hangsúlyozásánál, Társadalmi Szemle 1980. 7. sz.)

A gazdasági mechanizmus jellemzését sem lehet azzal elintézni, hogy a vállalatok és a szövetkezetek nyereségre termelnek. A mechanizmusnak ugyanilyen fontos kérdése az is, hogy milyen módon lehet elérni a nyereséget. — A nyereség elérésének az a módja tűnik leginkább a demokráciát megalapozónak, amelyben a nyereség az új kezdeményezéseket megvalósító termékekhez és technológiákhoz, a társadalmi szükségletek gyors és rugalmas felismeréséhez, a vállalkozási kedvhez stb. kapcsolódik. Ugyanis ez a forma teszi leginkább lehetővé azt, hogy a társadalom legkülönfélébb területein élő és dolgozó emberek a sajátos képességeik és lehetőségeik szerint nyújthassanak olyasmit a társadalom számára, amely

Az első gyémántdiplomás

A közgazdaságtudomány viszonylag a fiatalabb tudományok közé tartozik, idén fordult elő először, hogy közgazdász gyémántdiplomát kapott. Ebből a kivételes alkalomból kerestük fel *dr. Rapcsák Lajos* hatvan éve diplomázott közgazdát. A vártnál is szívélyesebb fogadtatásban volt részünk amiért Rapcsák nénit illeti a köszönet.

— Elnézésüket kérem, de a férjem csak a szobájában, ülve tudja fogadni önöket, mert eltört a lába, és gipszben van — invitált beljebb minket felesége, a dolgozószobába. Rögtön, belépésünk első pillanatában kiderült, hogy nem akármilyen lakásban vagyunk: itt még a falak is a „tudomány" szagát árasztják. Körös-körül mindenütt *könyvek, szótárak, lexikonok, ezek között szép számmal akad olyan, melynek írásában, szerkesztésében dr. Rapcsák Lajos is részt vett.* Megtört, idős ember találkozására számítunk, ehelyett derűs, életerős, fiatalos férfiú fogad bennünket. Udvariasan tudtunkra adja, hogy — bár ő már igazán túl van azon a koron, mikor az élet nagyobbik részét a munka kell hogy betöltse — nem sok időnk van, mert tanítványai egymásnak adják át a kilincset. Bele is vág hosszú életútjának történetébe.

— *Az első diplomámat a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem jogelődjétől a Budapesti Kereskedelmi Akadémiától 1919-ben szereztem.* Nem árulok el nagy titkot, ha azt mondom, nem volt könnyű ebben az időben akár diplomával, akár anélkül elhelyezkedni. Hiába volt valakinek egyetemi vagy főiskolai végzettsége, nem ültették be azonnal a főosztályvezetői karosszékbe. Ezért keményen meg kellett küzdeni, tanulni és fejleszteni a tudást, ha valaki előbbre akart jutni. Nem keseredtem el, mikor két diplomával *(a második az ELTE jogtudományi diplomája)* olyan munkát végeztettek velem, amit egy egyszerű hivatalnok is megcsinált volna. *Megtanultam gépelni és a gyorsírás terén* — ami középiskolás korom óta hobbim volt — állandóan fejlesztettem magam. *Elvem* ugyanis az — amitől azóta sem tágítottam —, hogy *legalább két dologhoz kell értenie az embernek és nem középszerűen, hanem annál jobban!* Nos tanulmányaim meghozták a gyümölcsöt: *a Magyar Általános Hitelbank külföldi vonatkozású deviza osztályának igazgatója lettem.*

Az akkori gazdasági körülmények között, *hasonlóan a maihoz, óriási feladat hárult a deviza- és valutaszakemberekre.* Véleményünket, nézeteinket nemcsak egymás közti eszmecserével, hanem a nagy nyilvánosság előtt, az újság hasábjain is kicseréltük. *A legtöbb írásom, cikkem a harmincas évek táján jelent meg folyóiratokban.* Természetesen nemcsak magyar nyelven, mert egy jó gazdasági szakember semmit sem ér idegen nyelvek ismerete nélkül!

A világháború sok-sok változást hozott nálunk, a hitelbankban is. Személycserék, leváltások követték egymást, bankéletünk alárendelődött Németországnak. Nem tartoztam a legmegbízhatóbbak közé náci szemmel nézve, ezért politikai biztost rendeltek mellém munkám ellenőrzésére.

A háború után 1948-ban államosították a bankokat és a nagyobb pénzintézeteket. Ekkor kerültem át *a Pénzintézeti Központba, ahol vezetője lettem a devizaosztálynak.* Azt hiszem, munkám ennél nagyobb elismerést nem kaphatott volna, hisz kevesen voltak, akik vezető pozíciójukat megtartották, különösen a bankéletben. 1951-ben meglehetősen meredek ívű kanyart vett életpályám: a közgazdaságtudományról *átnyergeltem a pedagógiára. Először a Számviteli Főiskola gyors- és gépíró tanársegédje, később adjunktusa lettem.* Tanítottam a nyugati nyelvek tanszékén is, végül nyugdíjazásom előtt *az idegen nyelvű gyorsíró iskolában* oktattam. A gyorsírás, pontosabban az idegen nyelvű gyorsírás, életem második vonala. *Az egységes (Radnai) gyorsírásrendszert én ültettem át angol és francia nyelvekre.* Magam is több idegen nyelvű szótár és idegen nyelvű gyorsíró szótár írásában, szerkesztésében vettem részt. *Több évig a Gyorsíró Szövetség alelnöke és adminisztratív vezetője voltam. 1957-ben mentem nyugdíjba. Azóta „csak" nyelveket oktatok, nem, korosztály és foglalkozásra való tekintet nélkül.*

— *Ön mint a háború előtti és utáni Magyarország gazdaságának és elsősorban hiteldeviza és kereskedelmi ügyeinek jó ismerője, hogyan látja mai helyzetünket e kérdések tekintetében?*

— Erre a kérdésre mint szakember sajnos nem tudok válaszolni, legfeljebb csak mint a dolgok kívülálló szemlélője, hisz 1951 óta már nem ezen a téren dolgozom. De véleményem szívesen elmondom! *Magyarország* akkor is, most is *a kis országok közé tartozott, mely erősen ráutalt a külföldi hitelekre és magára a kereskedelemre.* A külkereskedelem gazdasági életünk szinte mozgatórugójává vált. *Bátran állíthatom, hogy kevés olyan jó „adós" van, mint Magyarország.* Mi sem bizonyítja ezt jobban, minthogy évről évre több nyugati bankintézménnyel kötünk hitelszerződést. *Köszönhető ez annak a sok tehetséges és lelkes közgazdásznak, akiknek kezében pénzügyeink irányítása van.* Remélem, hogy egyetemük még sok ilyen hozzáértő ügyes szakembert képez ki, és akkor biztos vagyok benne, hogy a kisebb-nagyobb nehézségek ellenére is megoldódnak a még meglévő problémáink.

— *Utolsó kérdésem inkább a pedagógiához, mint a közgazdasághoz áll közelebb. Meglehetősen sok szidalom és korholás éri ma a fiatalokat. Úton-útfélen halljuk, hogy a fiatalok nem kitartóak, nem elég ambiciózusak, könnyen lemondanak, egyszóval mindaz hiányzik belőlük, amire a mai „öregek" büszkék. Önnek, mint a fiatalság jó ismerőjének, — hisz most is mint praktizáló pedagógus foglalkozik velük — mi erről a véleménye?*

— A legnagyobb hiba, amibe sokan beleesnek, az általánosítás. Egy-két emberen, vagy emberek kisebb csoportján keresztül ítélik meg a többit. *Kétségtelen, hogy a mai rohanó világban némelyek elhagyják magukat, kiengednek, feladják eredeti elképzeléseiket. De a fiatalok nagy többsége ma is törekvő, ambiciózus.* Talán, ha nem a gyors karriert, a befutást tartanák sokan annyira szem előtt — amit néha nem is előz meg megfelelő szaktudással való gyarapodás —, még jobb lehetne!

Köszönöm a beszélgetést és ezúton szeretnénk gratulációnkat és elismerésünket kifejezni az elmúlt hatvan esztendő munkájáért.

Janicsek Tamás

Miből lesz a... gyémántdiplomás? Fotó: Radványi

Látókör

A legutóbbi Látókör szemelvényeiben író, szociológus és közgazdász tett hitet a mély, őszinte társadalmi önismeret és az igényes társadalomtudományi kutatások mellett. A szeptemberi VALÓSÁG-ban ESSZÉ A PROBLÉMATUDATRÓL címen ALMÁSI MIKLÓS fedi fel ennek alig áthágható akadályait. *A hetvenes évek válsága* a nyolcvanas évek küszöbére *gondolati válságban tudatosult,* definíciók váltak tarthatatlanná, axiómákat cáfolt meg a valóság, fogalmakat „százalékolt le" az idő, „az új jelenségek fényében *tudományszakok tételsorai kérdőjeleződtek meg".* Csakhogy az elmélet önkorrekcióját az egyik pólus — félelemből, írja Almási — elutasítja. „Ebben a koncepcióban csak a gyakorlatban merülhetnek fel megoldásra váró kérdések *az elmélet problematizálása felesleges luxus.* E praktikus szempont mögött azonban egy régebbi dogmatizáló szemléletmód rejtőzik: *... nem az elmélettel, a teória alkalmazásával van baj."* Az élet új jelenségeinek kényszerére minden társadalomtudományban feltűnt már az a kísérletező avantgarde, amely tudja ugyan, hogy az ideológiai szférában kínos a problématételezés, de meggyőződése, hogy az új valóság értelmezéséhez köteles megkérdőjelezni azt, ami elavult. Ennek a tudományos magatartásnak „nemcsak a tévedés kockázatát kell vállalnia,... *az ideológikus tabureakciókkal szemben is védekeznie kell".* „Az ideológia védelmében — valójában egy leegyszerűsített és a változó valósággal nem számotvető marxizmus-képből — fogalmazódnak meg tiltó reakciók egy-egy tudományos gondolatrendszer jogosultságát illetően. Sokak szemében egy-egy tudományos résztétel megkérdőjelezése esetén is úgy tűnik, mintha

a marxi világképet érné támadás,

amely ellen védekezni kell. „Nem is szólva a dogmatikus magatartásról, mely nem a tudományos játékszabályok alapján kritizál... nem a kérdésfeltevés tényszerű ellentmondásainak bizonyításával dolgozik, hanem jobbára csak arra figyel, hogy a kérdező *mennyiben tér el a szakmailag elfogadott tételektől, és rosszabb esetben szankciókat is igényel."*

„Pedig a társadalomtudományok különösen igénylik ezt a több dimenziós, új rálátásból találós kérdéseket feltevő problémaképzési módszert. Mai társadalomtudományunk nagy lehetősége itt nyílna, *ha tudna élni a keresztkérdések módszerével,* a társadalmi egészben való gondolkodás követelményével. Ehhez azonban elméleti toleranciát kell kialakítani, amely *a mély igazságok dialektikus szerkezetét engedi érvényesülni.* (Egy helyes kijelentés ellentétele egy hamis állítás. Egy mély értelmű igazság ellentétele viszont lehet egy másik mély értelmű igazság is. *Bohr)*

Ettől azonban ma még messze vagyunk. „A dogmatikus szemléletmód nemcsak az alternatív lehetőségek elől zárkózik el, hanem az egy tétel — egy következmény egyirányú és nagyjából kizárólagos logikájához is tartja magát, mert még a problémafázisban is tart a pluralizmus veszélyétől. Pedig itt — *a gondolati műhelymunkában ez minimális követelmény: kipróbálni a lehetséges gondolatsorokat,* többféle csatornán *konfrontálni a valóság tényeivel és* végiggondolni az eddig fel sem tett kérdéseket.

De egyelőre a problémacentrikus gondolkodás *krízismenedzselő magatartás* — az én értelmezésemben —, *általában bérlet a hivatalos alulértékelésre, a kutatómunka nehézségeire.*

Újabb eleme lehetne ennek a gondolatsornak AZ ÁLCÁZÁS „GEOMETRIÁJA", HANKISS ÁGNES cikke a JEL-KÉP 1980/1. füzetében. Meglepő definícióval kezdődik az írás: „A társadalmi nyilvánosság olyan tűrési határ, amelyen belül társadalomlélektani tényezők is szerepet játszanak abban, hogy a fontos és aktuális közéleti kérdésekből melyek és milyen módon tárgyalhatók... Számos hibás társadalmi mechanizmus dolgozhat az ellen, hogy egy emberi közösség megtalálja társadalmi nyilvánosságának életképes modelljét. Ismert jelenség például, hogy egy közösség — félve attól, hogy a túltáguló nyilvánosság veszélyeztetné egyensúlyát és belső biztonságát — bizonyos alapvető dolgokban nem tűri el a nyílt és nyilvános véleményformálást, s e szabály megszegőit különböző szankciókkal sújtja... Az ettől való félelem megteremti a félelem szokását, ez szükségszerűen a hazugságot, a hazugság szokását... Társadalmi nyilvánosságunk kialakításának egyik alapvető kérdése az, hogy mekkora a közéletünkben a nyílt és nyilvános véleményformálás

„szorongási együtthatója".

Az írás további részében egy profi interjú és egy szokványos beszélgetés példáján *ábrázolja a „szavak táncát az őszinteségtől az álcázásig".* Mindenképpen érdemes elolvasni.

Végezetül még egy VALÓSÁG-cikkre szeretném felhívni a figyelmet, bár HANKISS ELEMÉR-dolgozat enélkül is aligha marad olvasatlan. Most a KÖZÖSSÉGEK VÁLSÁGÁRÓL ÉS HIÁNYÁRÓL foglalta össze véleményét.

Ízelítőül hadd idézzek csupán két gondolatsort. Részletesen foglalkozik a cikk a személyes kapcsolatok függőleges rendszerével, az újfeudális főkutya-alkutya világgal, melyben ...gyakran magunk erősítjük meg fölötteseinktől való függőségünket... Munkahelyünkön sokan vagyunk örökjogú alkutyák, de azért csaknem mindannyian tartunk valahol egy-két alkutyát, ha máshol nem, a családban egy gyereket, egy feleséget, egy öreg szülőt, vagy ha már végképp nem megy másként,

szidjuk a cigányokat,

a munkakerülőket, a sehonnani bitangokat és más efféléket. S ha körülnézünk, magunk körül is csupa alkutyafőkutya viszonyt látunk, s ez észrevétlenül ugyan, de szakadatlanul megerősít bennünket abban a hitünkben, hogy ez a világ rendje..." Kísérő jelenségként tízezernyi megbántott ügyében mátyáskirálykodik évente a rádió, a sajtó. „És jólesők és szívet melengetők ugyan a Mátyás király álruhás, s egyéb igazságtételeiről szóló történetek is, de *élni jobb egy olyan országban, ahol az ember ügyes-bajos dolgai azért intéződnek el, mert kiépültek azok a társadalmi intézmények, amelyek arra hivatottak.*

A másik, közöttünk is sokakat foglalkoztató kérdés a *hagyományos értékek devalválódása,* az értékrendszer megújításának szüksége. A korral adekvát értékrendszer hiányának talán legsúlyosabb következménye mindennapi kaméleonkodásunk, attól-függ-ki-kérdezi-és-miért-válaszaink sokfélesége. *Ne higgyük azonban, hogy ez csupán emberi gyengeség.* Hankiss is írja, hogy *„értékrendszerünk válságának,* mindennapi zavarodottságunknak *legfőbb oka az, hogy társadalmunk hivatalosan vállalt értékrendje nem tudta követni azt a történelmi fordulatot, amely a 40—50-es években zajlott le Európának ezen a felén...* Ma a társadalmi konszolidáció és a társadalmi reformok korszakát éljük, s ebben az új korban a forradalmi etika szabályrendszere működési zavarokkal küzd. Olyan magatartásra, olyan cselekvésre ösztönzi, ösztönözné az embereket, amely beleütközik az adott társadalmi és politikai gyakorlatba.

Molnár Gabriella

---

az egész társadalom folyamataira hatást gyakorolhat. Gazdasági szempontból pedig ez teszi lehetővé a viszonylag tartós egyensúly, illetve arányosság fenntartását a változó körülmények között.

Ennek szervezeti feltételei is vannak: olyan tendencia kezd érvényesülni és kell, hogy érvényesüljön, amelynél a vállalkozások kezdeményezése és megszüntetése rugalmassá válik; növekszik a kis- és középüzemek aránya, a gazdaságilag megalapozatlan nagyvállalatokat szétszedik, a tényleges nagyvállalatokon belül növelik a részegységek autonómiáját, megvalósítják a brigádok önelszámolását, a szakszervezetek szintén vállalkozóként és ilyen értelemben partnerként szerepelnének a gazdasági folyamatban; a munkaidő rugalmas kezelésére térnek át (pl. több személy is alkalmazható lehet egy munkahelyre stb.); a hivatalos munkaidőn kívüli munkavégzésnek a „hivatalos"-ba való beépítése stb. — Ez egyoldalú decentralizációs folyamatnak tűnik. Azonban nemcsak az, mivel ez nem egyszerűen az árutermelés „klasszikusabb" formájához való visszatérést jelent, hanem egyúttal az összgazdasági szintű termelésszervezés szervezeti alapegységeinek és formáinak a kiépülését is; nevezetesen ez éppen hogy nem a termelési folyamat elszigeteltségének a növekedését segíti elő, hanem azt, hogy valóban kiépülhessenek az egységek között a *társadalmi szintű termelési kapcsolatok.* Ezek a kapcsolatok lépnek azoknak az úgynevezett informális kapcsolatoknak a helyére is, amelyek a népgazdasági érdekek rovására érvényesülnek: a társadalmilag hasznos informális kapcsolatok pedig szervezetté válnak.

Nem mond-e ellent egymásnak az árutermelés ténye és a társadalmilag szerveződő termelési kapcsolatoknak tk. az árutermelés bázisán való kialakulása a gazdaságirányítás elveinek a meghatározása szempontjából? Vagy konkrétan feltéve a kérdést: mi pl. a bank és a költségvetés viszonya? — Sem az nem megoldás, hogy a bank válik a központi gazdaságirányítás egyedüli tényezőjévé, sem az, hogy a bank jelentős részben a költségvetést finanszírozza. Valami olyasmi tűnik járható útnak, hogy a bank lényegében minden gazdaságosnak ígérkező vállalkozást finanszírozhat, és maga is vállalkozásként működik, legalábbis vállalkozásként is. A költségvetés azonban a népgazdaság egészét kezeli egy „vállalkozásként", és a stratégiai tervezés finanszírozására szolgál; a fő arányok kialakítását a jövedelem társadalmi méretekben szükséges rugalmas átcsoportosítását biztosítja, illetve kell hogy biztosítsa. Vagyis a bank és a költségvetés tevékenysége lehet egyirányú, lehet egymáshoz képest semleges, de lehet irányában ellentétes is, — az ellentét feloldása nyilván a társadalmi érdek elsődlegessé válása alapján kell hogy végbemenjen.

2 Milyen államigazgatás felel meg a demokrácia fejlődésének? A régi hierarchikus forma, amelyet Marx a „Hegeli államjog kritikájában" úgy jellemzett, hogy az alsó szint betekinthet az egyesbe, a felső szint pedig az általánosba, és ezáltal kölcsönösen félrevezetik egymást — biztos, hogy nem felel meg a modern követelményeknek. Ez a felépítés nem teszi lehetővé azt sem, hogy az igazgatás különböző alsó szintű egységei közvetlenül érintkezhessenek egymással, csak a „csúcsokon" keresztül, ami sokszor szükségtelenül lassítja az igazgatási folyamatot, és általában a társadalomirányítást is nehézkessé teszi. — Az államigazgatás olyan irányban kell, hogy fejlődjön, amelyben az információáramlás úgy van megszervezve, hogy lehetővé teszi azt, hogy az alsó szint is betekinthessen az általánosba, a felső szint is az egyesbe, és az alsó szintek egységes működését nemcsak felülről, hanem egymás közvetlenebb kapcsolatai révén is biztosítják. — Tehát nem mondható az egyszerűen, hogy a fejlődés egyenes irányban a hierarchia megszűnése irányába vezet, hanem inkább az, hogy a társadalomirányításban növekszik a nem igazgatási elem súlya, az államigazgatás mozgalmibb jellegűvé válik és ezáltal folyamatosan fel tudja oldani a fennállás és a változás közötti ellentmondást — ennek teremt mozgásformát.

Az ilyen módon működő igazgatási apparátusnak a különböző társadalmi csoportok (termelő szervezetek érdekképviseleti szervek, tömegszervezetek) önállósága felel meg, amelyek főleg normatív szabályok és az állam meggyőző munkája révén működnek. A szükséges adminisztratív intézkedéseknek a *meggyőzés* „anyagi formáját" kell, hogy alkossák. — A központi érdek nem azonos szükségszerűen a társadalmi érdekekkel, a helyi érdek a csoportérdekkel.

3 A szocializmus végső célja az, hogy az egész lakosság, minden dolgozó maga gyakorolhassa a hatalmat. A hatalomért való verseny itt „csak" úgy képzelhető el, hogy ki tud minél többet használni az egész társadalom számára, anélkül, hogy bárkinek is a legapróbb hasznot hajtó tettét is el akarná nyomni; továbbá, hogy két egymást kizáró hasznos tett közül, — mert ilyen is lehetséges —, feltétlenül a hasznosabb érvényesüljön, — hogy melyik a hasznosabb, az tudományos eszközökkel eldönthető.

Ahhoz, hogy az egész demokratikus államforma gyakorolhassa az állam tulajdonosi funkcióját, szükséges, hogy a döntésekben a meghatározó szerep a választott testületeknek jusson, és ne az apparátusnak. Így fontos szerep jut folyamatosan a parlamentnek és a tanácsi testületeknek a gazdasági döntések meghozatalában és végrehajtásának az ellenőrzésében. A képviselőknek és a bizottságoknak ténylegesen ki kell fejezniük szakmájuk, területük, társadalmi rétegük sajátos hozzájárulását az egész társadalom haladásához. Ehhez elengedhetetlenül szükséges az is, hogy a jelenleginél sokkal nagyobb mértékben érintkezzenek a különböző társadalmi testületek képviselői azokkal, akiket képviselni hivatottak. Ugyanakkor ténylegesen meg kell tanulniuk azt, hogy „annyit érnek, amennyit használnak". A testületekben azonban az apparátus is képviselteti magát, sőt bizonyos értelemben koordináló szerepe is van. Az apparátus akkor nem működik bürokratikus módon, ha működésének lényegét nem a titkokra, hanem éppen ellenkezőleg, a folyamatok igazgatásának a *nyilvánosságára* alapozza, — és ez jelentős mértékben magán az apparátuson múlik. Az érdekek összhangba hozását végső soron a párt ellenőrzi, a párt koordinálja. — A tapasztalat azt mutatja, hogy nem elég az, ha a párt igyekszik minden társadalmi csoport érdekét figyelembe venni, hanem az is szükséges, hogy a párt megtanítson minden szakmát, minden csoportot, minden réteget és területet is arra, hogy *ők maguk* is figyelembe tudják venni a társadalom minden szintjén jelentkező érdekek összességét.

Andor, mint postás

Egy testi-lelki jóbarátom, Andor ül mellettem, aki tavaly még egyetemista volt, februárban munka után nézett. Hogy miért? Egy tantárgy túl nehéz akadályt jelentett neki, felbukott benne. Pest melletti községben lakik, szaladt a postára, és munkára jelentkezett. Ott ismerték már jól, nyaranta pár hetet mindig ledolgozott, örömmel fogadták. Az egyik körzetben helyettes járt, oda osztották be, annak a helyére. A többit talán mesélje el ő. Indulhat a magnó.

— Oké, tudod mi van, olyan hely kellett, ahol meló elvétve, zsozsó meg dögivel. Hát ez nem ilyen paradicsomi, de azért megfelelt. Szeretem az embereket, minél furcsább, annál jobb. A kézbesítő pedig naponta találkozhat ilyen pofákkal. Szóval elindultam az első napon, újság, levelek, pénz, ez ilyen „egyesített kézbesítőség". Akkor még jött velem az elődöm, egy fiatal, nagy darab, szakállas srác. Amikor bementünk a lakásokba, pénzfizetés miatt, és ő bemutatott, hogy íme az új postásuk, sok ember szemében örömtüzeket láttam villódzni. Az örömtüzek persze nem az új érkezésének, hanem a régi távozásának a tiszteletére lobogtak. Ezt később tudtam meg, amikor sokan mesélték, hogy a szakállas, az a modortalanság és a szemtelenség megtestesítője. Én ismertem már régebbről, szerintem sem modortalan, sem tiszteletlen nem volt, egyszerűen nem játszotta meg magát. Ami a szívén, az a száján.

Tehát elkezdődött a meló, reggel nyolcra a hivatalba (a másik három kézbesítő általában már negyed nyolckor bent volt, de hiába, a fiatal szervezet nem bírja a hajnali kelést), az újságok, levelek szétválogatása, pénz kiosztása, és indulás. A többiek fél kilenckor már tűztek, nekem, fél tíz előtt ritkán sikerült. Egyszerűen nem bírtam ki, hogy azt a rengetegféle újságot ne nézzem meg minden reggel. Na jó, eljött az indulás ideje, egy gyönyörű lakótelepet kaptam, négyszáz lakás, abszolút nem vészes. Az első napok röhejesen teltek el. Becsengettem az első lakásba, pénz volt, hát az öreg néni, majd összerogyott ijedtében. Jó, tudom, nem lehettem bizalomgerjesztő létvány, mezítlábra papucs, foltos farmer, térdig érő ing, kéthetes szakáll, és egyéb csecsebecsék csuklón, nyakban, de nem értem! Nem vette észre a szemem meghitt, tiszta, szelídséget sugárzó csillogását? Nem. Csak akkor nyugodott meg kissé, amikor megtudta, hogy nem viszek, hanem adok. Bár, így is rendkívül bizalmatlanul méregetett.

Adódtak cifrább esetek is! Nem hitték el, hogy én vagyok a postás. Azt mondták, az másképp néz ki. Nem baj! Ahogy mondják: szép szó, meggyőz (nép után, szabadon, Andor). Ha nehezen is, de sikerült. Később aztán történetem kalandos fordulatot vett, és én lettem a legrendesebb postás, aki valaha is kézbesített nekik. Kezdtem megismerni a magánügyeiket, nem mintha én kezdeményeztem volna, meséltek maguktól. Megtanultam, kinek lehet bármilyen levelet bedobni, kinek adjam a kezébe, főleg fiataloknál volt ez divat — nehogy apu megtudja —, ha Erzsi néninek jött pénz, nem adhattam a férjének, mert a kocsma tízig nyitva van, tudtam hol kell kopogni, mert a csengő felébresztené a gyereket és persze, azt nagyon megtanultam, hol, mennyi csurran-cseppen. Most nem kell felhördülni, hogy már a fiatalok is...! Bele van kalkulálva a fizetésbe. Első nap felhívták a figyelmemet egy nénire, aki nyugdíjkor 50 forintot szokott adni, hogy nagyokat köszönjek neki. Mikor ahhoz a házhoz közeledtem, már előre köszörültem a torkom, és faltam a negrókat, mégis mindig csak havonta egyszer láttam. A nyugdíjfizetéskor. De azért nem volt mostoha hozzám. Jó ismerősöktől viszont soha nem fogadtam el pénzt. Ez néha kellemetlen volt, zavarba hoztam embereket, de tartottam magam ehhez. Egy fiatal (kb. 25 éves nőtől (kineveztem jó ismerősnek) nem fogadtam el. Jó, mondta, majd kapok mást. Kaptam. Egy üveg pezsgőt. Hát ezt már nem lehetett visszautasítani.

Újabb témánál vagyunk. Ital. Nem vagyok alkoholista, de ha adtak, mindig elfogadtam. Ingyen van, miért ne? Volt, ahol rögtön kínáltak (fenejó módban élnek ám egyesek, whisky, Napoleon, orosz vodka, persze jéggel, mert úgy „élite"), és volt ahol harcolni kellett érte. Általában a konyhába hívtak be ügyeket intézni, ott pedig nem volt nehéz kiszúrni az asztalon álló boros vagy sörös üveget. Jött a csel. Kértem egy pohár vizet, mert nagyon szomjas vagyok. Ezek után néhány helyen kaptam egy pohár vizet, sőt, még meg is kérdezték, nem vagyok-e még szomjas, mert van víz. (Jó hideg, friss stb.). Én köszöntem szépen, és már nem voltam szomjas. E néhány hely kivételével rögtön kapcsoltak, és elővették a létező legkisebb poharukat. Ha sok pénzt vittem, nőtt a pohár űrtartalma. Márpedig volt úgy, hogy vittem sokat. Nyugdíjfizetéskor 80 ezer ruppót. Legelőször elkezdtem bent nevetni, mert láttam, hogy a másik két kolléga bicskát rak a postástáska oldalzsebébe. Az meg minek? Hát, válaszolták, hátha megtámadnak, legyen mivel védekezni. Biztos igazuk van, de én nem így csinálnám. Az ilyen támadó kedvű, szeles elemeket talán szép szóval is le lehetne beszélni tervükről. Figyelj öreg, hát jó neked tíz év a sitten? Lehet, hogy használna ez. A gyerekére gondolna, aki tíz évre (jó magaviselet esetében hét év) apa nélkül marad, egy könnycseppet kitörölne a szeméből, és a kalapácsnak a tompább felével csapna a burámra, hogy ne fájjon annyira.

A kalandokra én ugyan felkészültem, de nem ilyet hozott elém a sors. A kaland nők képében jelentkezett, és ha a postás nem erős jellem, akkor igazán kaland lett volna. Így csak rossz utánzat volt, annyi, hogy „kal...". Az „...and" az én kezemben volt, de mivel egyáltalán nem fült a fogam negyven-ötvenéves férjes asszonyokhoz, inkább a plafont, vagy a küszöböt nézegettem, mint a majdnem teljesen fedetlenül hagyott keblüket.

Mindennek ellenére úgy érzem, jó munkát végeztem, mint kézbesítő. Ez talán abban is lemérhető, hogy amikor megtudták, hogy elmegyek, az utolsó hetekben megugrott a mellékes. Kérdeztem, miért?, mert szeretek belelátni más lelkébe. Hát azért, mert maga olyan rendes volt. Óóh! Köszönöm. Dagadt ám a mellem.

Otthagytam a hivatalt is, ahol mindig óriási generációs viták folytak. Mivel soha nem nekem volt igazam, rájöttem valamire. Ha egy nő hangosabb, mint én, azt sohasem, semmilyen érvvel nem győzöm meg.

Augusztus 2-án megszüntem postásnak lenni és a maradék időben élveztem a nyarat. Most meg tudod mi van. Na jó, kikapcsolhatod, a gépet, mást nem tudok mondani, különben is drótom van. Ha kellek még, szólj bármikor, oké?

A barátom elhúzott, nekem pedig maradt egy kazetta, egy toll, sok lap, és egy érdekes postássztori. Remélem nemcsak nekem, hanem mindenkinek az lesz. Andor azt is megígérte, még a mese előtt, hogyha lesz még ilyen csemegéje, jön.

Én várom.

F. Cs.

Vélemények a rockról

Lehet erre a zenére nem őrjöngeni?

Sok vita folyik mostanában a magyar rockról. Ellentétes vélemények hangzanak el tévében, rádióban, újságokban. Van, aki szerint a rock most éli sokadvirágzását hazánkban, ez az uralkodó műfaj. Van aki szerint tíz-tizenöt éves késésben van a nyugati „igazi" rock időszakkal szemben, és annak csak gyenge utánzata.

Beszéljenek most erről az érdekeltek, a ma fiataljai.

Tizenkilenc éves egyetemista, jól öltözött, szolid srác:

— Schuszter Lórántot idézve: „A rock örök." Képes arra, hogy a fiatalok igényeit kielégítse. Néha más irányzat háttérbe szorítja, de újra és újra feltámad. A zene olyan dolog, ami igen széles skálán tud kifejezni érzéseket, gondolatokat, a fiatalok pedig ezt a rocktól elvárják. Igényük van rá.

Zenei igényekkel mérve biztos nincs meg az a színvonal, mint a régi Illésnél, vagy Omegánál. Nincsenek igazán kiforrott zenekarok. Nem is lesznek hosszú életűek, de mindig jönnek újabbak és újabbak.

Tizenöt-tizenhat év körüli „csövi fazon" leányzó Beatrice-koncert előtt:

— Rockzene? Hát a Ricse! Eljárok a többi koncertre is, de ez az igazi. Rólunk énekelnek. (?) Nekünk szólnak a dalok.

— Igen, de a többi zenekar is énekel fiatalok problémáiról.

— Persze, de ők nem őszintén csinálják, mint a Ricse. Őket csak a pénz érdekli. Fiatalokról énekelni: ez most a divat, hát csináljuk!

Tizennyolc éves srác, csöves nadrág, farmerdzseki, hosszú szőke haj:

— De jó, hogy itt vagy, végre elmondhatom. Az öreg fazonoknak az a problémájuk, hogy miért őrjöng a sok fiatal a koncerteken. Mellékesen tizenöt éve is ugyanezt csinálták, Extázis 7-től 10-ig. De hát lehet erre a zenére nem őrjöngeni? Különben is rossz szó az őrjöngés. Persze, hogy rossz! Ez nem őrjöngés, hanem együttélés a zenével. Ha jól belegondolunk, komolyzenei koncerteken is kopognak az emberek az ujjukkal a karfán, vagy verik a lábukkal az ütemet. Ugyanez van rockkoncerten, csak erősebb formában. Ugrálunk és énekeljük a számokat az együttesekkel. Erre pedig rásütik, hogy anarchista. Ugyan kérem! Ki politizál koncerten? Hiszen mindenki a zene miatt megy ki. Egy kis időre elfelejteni a gondokat. Itt mindenki az extázist keresi.

Ha otthon hallgatjuk a zenét, mindenki válogat. Vannak kedvencek. Koncerten mindegy. Legalábbis a nagy többségnek. Ezzel a rockról is elmondtam a véleményem. Szükséges! Kell!

Tizenhét éves gimnazista lány:

— Én csak Hobóra járok. Nagyon jó, kulturált zene. A többit nem nagyon szeretem, pontosabban nem is nagyon ismerem. Tudom, ez nem jó, ez egyfajta szemellenzősség, de mit csináljak, ha annyira jó a HBB. Azért megpróbálok tenni ellene és most már eljárok más koncertekre is. Kénytelen vagyok járni, mert lemez, az nincs. Tényleg, ez egy nagy téma lenne neked. Miért nincs sok népszerű együttesnek nagylemeze, amikor az igény réges rég megvan rá?

Húsz év körüli piros, hegyes orrú cipős, elegáns fiú:

— Röhej az egész, rossz utánzata a nyugati szupergroupoknak. A sok majom elmegy a koncertre tombolni és utána azt hiszik, hogy boldogok. Nem dolgoznak, nincs pénzük, ha hozzájutnak valamennyihez, azt is elisszák, ahelyett, hogy komolyan vennék az egészet, munkát vállalnának, rendesen öltöznének, autóra, lakásra gyűjtenének.

Az újságíró nem fűz hozzá semmit, mindenki elgondolkodhat a mondottakon, és magában hozzáfűzheti a saját véleményét.

Így teljesebb lesz a cikk.

—fcs—

Levis Wallant:

Zálogos

A regény főhőse, Sol Nazerman, a fasiszta haláltáborokat megjárt egyetemi tanár, akit a szellemi és morális igénytelenség egy zálogház vezetéséig húzott le. Hajdan jobb napokat megért „úriasszonyok" kolduló és fenyegetőző gengszter kamaszok, kiöregedett prostituáltak jönnek a zálogoshoz eladni drága múltjukat, hogy megélhessék filléres jelenüket.

Milyen dolgokon mehetett végig ez az ember, aki rezzenéstelen, könyörületet nem ismerő tekintettel nézi végig az olykor undorító, olykor szánalmas, de mindig nyomorult emberi sorsok haláltáncát.

Az átélt borzalmakat eseményszerűen, mindössze négyöt oldal idézi fel a regény folyamán. Azonban ezek az emlékek átszövik Sol Nazerman életének minden percét, s így a regény minden sorát is. Ezekre a dolgokra nem lehet emlékezni (és így felejteni se azokat), csak átélni, újra, meg újra átélni a történteket, melyek kiölték belőle az emberi érzéseket. Ha álomra hunyja szemét, megjelenik előtte a gyötrelmes vízió, az átélt pokol. Szeretne úgy aludni, mint a halottak, de mindig úgy alszik, mint az élők.

Wallant könyve döbbenetesebb, mint a hatszáz oldalon csak a kínokban, szenvedésekben és halálokban vájkáló bestellerek sorozata. A túlélők testi-lelki megnyomorodását, és ezáltal a szenvedések továbbélését érzékelteti és minket — követő nemzedéket — ez érint a legközelebbről. Sol Nazerman negyvenhat éves öreg ember. Lehet-e valaki negyvenhat éves korában öreg?... Thomas Mann mondja: az öregség a jelenné vált múlt. Micsoda múlt vált jelenné ebben a zálogosban. A múlt embertelensége olykor a jelen társadalmában is kísért. A társadalom együtt öregedett a főhőssel.

Sol Nazerman elidegenedett. Elidegenedése azonban nem passziánszozó szellemi onanizálók és elkényeztetett Easy Riderek elidegenedése, hanem embertelenségek között, és szenvedések által kiérlelt, megérdemelt „jogos" elidegenedés.

A magányba menekülő érzelmek nélküli élet abszurdságát ízlésesen és differenciáltan tárja elénk Wallant, rendkívül finom mértékérzékkel. Soha nem szenveleg, nem dokumentumoskodik, mégis mindig magával ragadó és döbbenetesen objektív.

A fiatalon elhunyt amerikai író regénye méltán volt a nyári könyvpiac egyik sikerdarabja.

Lux

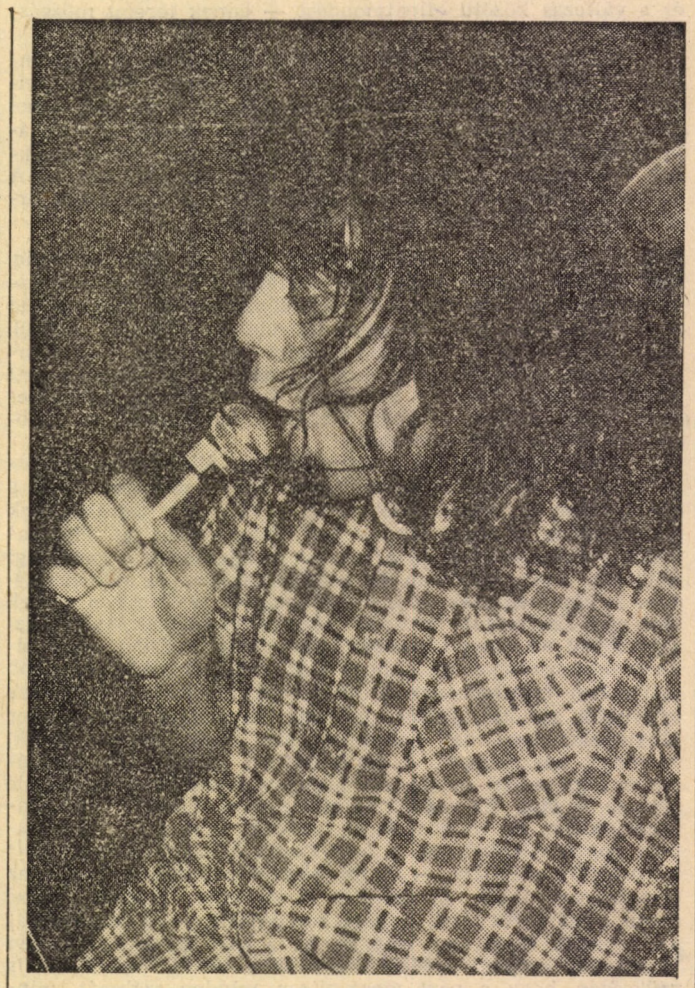

Tabáni koncerttel búcsúzik szombaton a szabadtéri színpadoktól a Hobo Blues Band

---

Képzőművészeti Világhét

Ez az akció jelzi talán legjobban a művészetekhez való viszonyunk megváltozását és megújulni akaró kapcsolatunkat is.

A világ számos országában hasonló témakörökben rendeznek kiállításokat, bemutatókat ezen a héten.

A megváltozott életviszonyok kialakulásával levezethetetlen feszültségek keletkeznek századunk technikai és társadalmi forradalmakat át- és megélt embere és a művészetekről társadalmilag elfogadott minősítése között.

Ez az elidegenedett kapcsolat hosszú időn át jellemezte kulturáltságunkat, s a következményei most jelentkeznek környezeti kultúránk tárgyaiban (épületek, főleg lakótelepek, belső terek, ipari termékek, öltözködés, lakásberendezés stb.). Szükségleteink kielégítése bármilyen szinten is nem nélkülözheti a művészeti ágakkal való szoros együttélését.

Környezetünk megtartása rákényszerít bennünket, művészeket és műélvezőket egyaránt egy újszerű alkotó jellegű kapcsolat megteremtésére.

Képi- és téri kultúránknak ki kell szabadulnia eddigi, viszonylag zárt rendszeréből, és képessé kell válnia új viszonyok újszerű megfogalmazásának befogadására s megítélésére.

A tudományos kutatómunkával az anyagi világunk olyan összefüggéseit tártuk fel, amelyek új összegzését és rendszerezését igénylik ismereteinknek. Azt az eszköztárat, amit használt a tudomány, és eredményeit az alkotó művészek további lehetséges összefüggés, kapcsolat kipróbálására felhasználhatják, sőt elemi kötelességük önmegvalósításuk érdekében. A szemlélő számára ezért változott nagyot a művészi magatartás (több síkú).

A kísérlet, a kísérletezés éppúgy jellemzője volt és ma is az a művészeteknek, mint bármely egzakt tudománynak; hogy napjainkban a képző- és iparművészetben szinte elsődleges, könnyen érthetővé válik a tér-idő einsteini megfogalmazásának naponkénti átélésével.

A „Képzőművészeti Világhét" eseménye nálunk a Nemzeti Galériában két kiállítás.

Keserű Ilona festőművész és Vidovszky László zeneszerző „Hang-szín"-tér bemutatója és Szabados Árpád grafikus kiállítása a Nemzeti Galéria Műhelysorozatában.

A KISZ „A művelt ifjúság korszerű műveltségéért akció" művészeti pályázatára készített képző- és iparművészeti alkotásainak bemutatása a Tanácskrt. 4-ben október első hetében.

Az ajánlott kiállításoknak legfőbb jellemzője a nézők akcióba, az aktív befogadásra való késztetése különböző kísérletekkel.

A „Hang-szín-tér" már a kiállítás címében meghatározott programja érzékelteti azt a törekvését az alkotónak, hogy az akció művészi élménye komplex legyen. A néző részt vállaló akciója szükséges a létrehozott komplex hatás átéléséhez.

Ezen a kiállításon a nézőt hangzó, mozgó- és képi hatások érik — részt kell vennie az akcióban testi valóságával is, figyelheti önmagát, reakcióinak milyenségét megítélheti.

Szabados Árpád grafikus kiállítása is a megszokottól eltér — műhelymunka — ezt vállalva indította meg a Nemzeti Galéria a Műhely sorozatát a D épület III. emeleti kis kiállítóhelyiségének megnyitásával.

Szabados Árpád munkái is kísérletek történészek, grafikusok számára rendkívüli lehetőségeket felkínáló fototechnika igénybevételével.

A Galériában rendezett bemutatókat szeretném ajánlani olvasóimnak oly módon, hogy a látogatás után felmerült kérdéseiket, kételyeiket, véleményüket eljuttatják a szerkesztőséghez, azok remélhetően vitákra és a művészekkel való találkozásokra adnának alkalmat, ezzel a cikk elején jelzett kölcsönös közeledést segítenénk önmagunkat gazdagítva, esetleg a rovatot vitafórummá alakítva. A KISZ-pályázat a napi valóságunk anyagi igényeinek kielégítésére létrehozandó tárgyakat mutat be, keresve azokat a lehetőségeket és utakat, amelyek az elsődleges funkcióigényt kielégítve megvalósításukban hordozni képesek az elvárható esztétikai minőségeket is.

A felsorakoztatott tárgyaknak környezetünk szerves részeivé kellene válni.

Az alkotók minden igyekezete erre az összhangteremtésre irányult.

Az anyag sokrétűsége láthatóvá teszi, hogy életünk minden vonatkozásában szervesen kellene a művészeteknek élnie, ez nemcsak esztétikai igény, hanem sok tekintetben gazdasági érdekünk is.

Péczeli Margit
grafikus

Helyesbítés

Legutóbbi lapszámunk egyik hírében nyomdai hiba miatt téves adat maradt. Az idei évben tanulmányaikat megkezdő diákok közül 142-en fiúkai származásúak. A hibáért olvasóink elnézését kérjük.

Szabadjeggyel egy országon át

Sokféleképpen lehet tölteni a nyarat. Nekem nem sok választásom volt — pénz nélkül csak álmodozhat az ember. Otthonról nem kaptam — igaz nem is kértem — évközben meg keveset gondoltam a nyárra; zsebpénzemből spórolhattam volna, ha lett volna miért.

Így a nyár végeztével mégis szívesen emlékszem vissza a sok élményre, amit az idén kaptam. Megismertem egy számomra eddig még ismeretlen országot; bejártam városait, beszéltem a lakóival, és mindezt ingyen... azazhogy megdolgoztam érte.

Kevés embernek adódik az a lehetőség, hogy kimenjen külföldre és az ottani költségeit kint szerzett keresetével fedezze. Nos, ez esetben ez történt. Mindezt az egyetem által szervezett NDK munkaakció tette lehetővé számomra.

Évközben, amikor jelentkeztünk, még magunk sem tudtuk mire vállalkozunk. Nem tudtuk mi a különbség a „szokványos" külföldi építőtáborok és a munkaakciók között. Jól hangzott és csábított a lehetőség; egy hónap kint és még pénzt is keresünk.

Nem csalódtunk. A munkaakció az idén is jól sikerült — hála a többéves hagyományoknak és tapasztalatoknak. Mindenki megtalálta számítását.

Így utólag már jobban értem mi is a lényege a munkaakciónak. Az egyetem szerződést köt minden évben a német vasutakkal, hogy mnkaerőt biztosítson a nyári időszakra.

Az NDK-ban most végzik az ötéves terv keretén belül a vasútvonalak teljes villamosítását. Nagy probléma kint, hogy erre a munkára nem szívesen vállalkoznak, mert a munkások távol kényszerülnek maradni családjuktól és csak hétvégeken utazhatnak haza. Igaz, megkapnak „mindent": éjjeli-nappali étterem, kényelmes és tiszta szobájú „barakk" áll rendelkezésükre.

Számunkra is ez a környezet jelentette az otthont húsz napon keresztül, Berlintől 34 kilométerre, Seddin faluban. Munkánkat fiúk, lányok együtt végeztük, ami se nehéznek, se könnyűnek nem volt mondható. Hivatalosan kábelfektetésnek nevezték és ez abból állt, hogy kiástuk a régi kábeleket és újakat raktunk a helyére. Ezt csináltuk reggel 6-tól délután 4-ig, ebédszünetekkel és utazással együttvéve. Munka után volt idő Berlinbe, vagy akár Potsdamba is bemenni — a hétvégeken pedig körbe utazhattuk a környező területeket. Az utazás vonattal teljesen ingyen volt, ugyanis szabadjegyet kaptunk a vállalattól. A húsznapi munka után, egy hét maradt még a hónapból, amikor csak utazhattunk, ki-ki a maga szakállára. Akkor már megkaptuk a teljes fizetésünket is, ami összesen — ugyanis előlegeket is kaptunk — körülbelül 700 márka volt, azaz 3500 forint. Ebből fedeztük tulajdonképpen kiadásainkat. Egy ebédet 60 pfenningért — 3 forint — kaptunk az üzemi konyhán, a szállást pedig ingyen biztosították munkaadóink.

Egyszóval, igencsak megérte; jól éreztük magunkat, kerestünk is és egy országgal ismerkedtünk meg közben, teljes valóságában.

Köszönet egyetemünknek a lehetőségért, a szervezőknek pedig — mindenekelőtt Fodróczy Annamáriának — a lelkiismeretes szervező munkáért.

Jövőre pedig kívánok minden leendő munkaakciósnak legalább ilyen jó nyarat — és mindenekelőtt jó munkát!

Klimó Hedvig

Fotó: Fáth Péter

KŐ-HEGYIBESZÉD

Birodalma a széles határ

SZAKMAI GYAKORLATON

Egyetemi tanulmányaimból csak hónapok vannak hátra, és még csak most volt az első — és utolsó előtti szakmai gyakorlatom. Számomra óriási jelentőségű volt ez az egy hónap. Megerősített abban a reményemben, hogy egy jó gazdaságban érdekes feladat közgazdászként dolgozni, megerősített abban is, hogy céltudatosabb tantervvel magasabb képzettségi szintet érhetnénk el. De erről most elég is ennyit, hiszen ezt bárki írhatta volna, bárki folytathatná.

Azt mondják a megismert munkatársak, hogy feltűnően sokat mozogtam a termelőszövetkezet területén, a központban éppúgy, mint a határban. Tény az, hogy én sem gondoltam volna magamról, hogy ilyen érdeklődéssel töltöm el a négy hét napjait. Azt hiszem, a légkör ragadott magával. „Érthetetlen" módon

mindenki „rendes" volt

hozzám. Annyi rosszat hallottam már munkahelyekről — ezért nem tudok most magyarázatot találni az én eléggé eltérő tapasztalatomra. Figyelembe kell persze vennem azt a tényt is, hogy nem élesben történt az alkalmazásom, hanem gyakorlatilag minden felelősség, ellenőrzött kötelezettség nélkül.

Budapesttől ötven kilométerre, a Galga völgyében mesebeli tájon gazdálkodik vendéglátóm, a turai Galgamenti Mgtsz. Szerintem egyetlen ipari gépsor, készáruraktár sem mutathat szebb képet a nyári faluhatárnál!

Minden alkalmat megragadtam, hogy valakinek a kocsijába beloppjam magam, és irány a határ, vagy a telephelyek bármelyike. A borsószezon közepén kezdtem gyakorlatomat. A rossz időjárás miatt egyszerre ért a bőséges termés, napi huszonnégy órás műszakban dolgozott a fejtőgéplánc. Régi dzsippel száguldoztunk a táblák között, a szó szoros értelmében árkonbokron keresztül. Először furcsa érzés volt lépni a borsóra, de szükséges az ellenőrzés, megértem.

Másik alkalommal az elnöki Volgával utaztam egy szomszédos falu cigánytelepére. A borsószedésért járó pénzt vittük. Kocsink alig fért el a keskeny, görbe utcákon. Amint jöttek a különböző korosztályok írástudó vagy analfabéta tagjai, elgondolkoztam azon, hogy vajon meddig engedhetjük az ilyen állapotok fennmaradását, gazdasági, szellemi növekedésünk ezen tényezőinek elkallódását?

Izgatottan vártuk a búza beérésének idejét. Sűrűn tartott határszemlét a növénytermelési ágazat vezérkara. Szellemes készülékkel mértük a gabona víztartalmát, sokáig kedvezőtlen eredménnyel. Egy derült napon aztán végre megkezdődhetett az aratás, a nyári határ

leglátványosabb tevékenysége.

Megjelent a főutca végén a kombájnkonvoj első tagja, majd sorra a többi. Mindenki megállt egy-egy percre, kijöttek az emberek a boltokból, kocsmákból. Ragyogó idő volt, kerékpárommal összevissza kacsáztam a szovjet, nyugatnémet, amerikai gépek között. Mennek az árpába, aratni.

Egy dolgot nem tudtam elérni — felszállni a növényvédő repülőgéppel. De azért belemásztam. Záradékul annyit jegyeznék meg, hogy a mai mezőgazdaság élmezőnye, jó középmezőnye megannyi szórakoztató,

érdekes feladatot ad

az érdeklődő közgazdásznak. Turának nagy előnye a fiatal értelmiségiek összekovácsolódott csapata. Ez párosul a jó földdel, a gazdag gépállománnyal. Találkoztam ambíciózus szakemberekkel, akikhez bármikor fordulhatok kérdéssel a szakdolgozatot illetően is.

A legfőbb tanulság: jóval alaposabban fel lehetne készülni egy szakdolgozat írására, ha a témaválasztást megelőzné egy általános, ismerkedési célú szakmai gyakorlat. Én voltaképpen ezt csináltam. Egy hét eltelt azzal, hogy csak hallgatóztam, aztán tudtam már kérdezni is. A közgazdasági csoport vezetője mondta, miután már-már kétségbe vontam szakmám értelmét, hogy nem szabad kétségbeesni. Két-három éven keresztül ő is rosszul érezte magát, mert nem tudta, hogy mit csináljon. Ennek megfelelően új beosztottjától, aki most végzett a gödöllői egyetemen, sem vár érdemi teljesítményt legalább egy évig.

B. G.

A doppingról

SPORTOLÓKÉNT nagyon egészséges ember lettem, élsportolóként nyomorék" — mondta egykori klasszis birkózónk. Dúl a doppingháború, s efölött szemet hunyni nem tudom, mi értelme van. Persze inkább csak arról van szó, hogy a sajtó bánik meglehetősen csinján ezzel, a paravánok mögött azonban éles harcok zajlanak. S ma már — szó szerint — élet-halál küzdelem folyik. A sportmedicina hetvenegy esetet jegyez, ahol bebizonyosodott, hogy a sportolók dopping áldozatai lettek. Mindezt a mindenáron való győzelem, a csúcsok, a mind jobb eredmények zászlaja alatt, s ennek érdekében művelik. Uwe Beyer nyugatnémet kalapácsvető szerint „aki ma győzni akar, annak szednie kell valamit". Erősítsük meg még ezt az állítást egy Dardik nevezetű amerikai sportorvos álláspontjával: „Mi nem szeretünk veszíteni. Tudomásul kell venni, hogy ebben a kérdésben nincs helye az erkölcsnek. Mint józan orvos persze elítélem a doppingot, de a modern sportmozgalom nem kíváncsi sem az én, sem pedig a világ összes sportorvosának a véleményére."

Persze azért nem eszik ilyen forrón a doppingot, hiszen annak szedése — természetesen — nem kötelező, s vannak versenyzők, akik anélkül érnek el kiváló eredményeket. Alkalmasint nekik meg is gyűlik a bajuk edzőjükkel, vezetőjükkel. Tény, hogy a modern sporthoz hozzátartozik a doppingis, éppúgy, mint mondjuk a korszerű edzésmódszerek bevezetése, s az előbbi is feltétlenül részténye zője az utóbbi évek ugrásszerűen javuló eredményeinek.

A DOPPING, illetve a külső beavatkozás nem mai találmány. Filosztratosz és Galénosz szerint az ókori olimpiákon is használtak doppingszereket, 1666-ban pedig Cambridge-ben és Worshopban nyolc zsokét akasztottak fel, mert lovaikat doppingolták. Az újkori sport első ismert doppingesete az 1864-es amszterdami úszóversenyen történt.

A hagyományos doppingszerek ma már alig jelentenek problémát. Ezek, a központi idegrendszeri izgató- és kábítószerek, a szívvérkeringést és légzést közvetlenül serkentő szerek, az úgynevezett ajzószerek ma már nem vonzóak, hiszen — egy orvos megállapítása szerint — a jól edzett szervezet doppingszer nélkül mozgósítja tartalékait. A gond tulajdonképpen az anabolikus szteroidokkal és az egyéb hormonokkal van. Magyarán az, hogy valaki a verseny előtt C-vitamin injekciót kap, vagy az, hogy „célzóvizet" iszik, mint tette azt Török Ottó a tokiói olimpián (1964) az öttusalövészet előtt, nem veszélyes a szervezetre, legfeljebb, ha mámoros hangulatában nem találja el a céltáblát, káros az eredményre. Megtörtént. Az anabolikus sztereoidok viszont már veszélyesek is. A hormonok és a különféle fehérjekészítmények növelik az izommennyiséget, s bizony hónapok alatt húsz-harminc kilóval gyarapodhat — főleg a nehézatléták — testsúlya. Ez pedig óriási megterhelést ró a csontrendszerre, az ízületekre, a szívről, májról, veséről nem is szólva.

De hogy milyen színes a doppingpaletta, annak érzékeltetésére még egy-két konkrét manővert hadd említsek meg.

A müncheni olimpia (1972) előtt például a „vérdopping-gal" próbálkoztak. Vagyis a keringő vérmennyiség egyötödét, egy liter vért levesznek a sportolótól, s így folytatja a felkészülést. Ilymódon lényegesen nagyobb lesz a megterhelés, mivel csökken az oxigénellátás lehetősége. Ezt a levett vért néhány hét alatt pótolja a szervezet — abban most ne mélyedjünk el, hogy miként. Ezt az eljárást úgy időzítik, hogy a verseny előtt már csúcsformába kerüljön a sportoló, amikoris visszadják neki az addig megfelelően konzervált vérét, ilymódon növelve a szervezet teljesítményét, kapacitását. Ez voltaképpen nem is dopping, hiszen nem testidegen anyag kerül a szervezetbe, s még csak nem is nagy adagú testazonos anyag, mint az anabolikus szteroidoknál, s nem is bizonyítható az efféle eljárás. De azért, hogy mik vannak! Valószínűleg nem ez az egészséges felkészülés.

Nyugatnémet úszókkal kísérleteztek oly módon, hogy beleikbe levegőt pumpáltak, elősegítve lebegésüket a vízen. Nem mondom...!

A NŐKNÉL külön „szenzációk" akadnak. Az NDK-beli úszólányokat például gyanús pillantások kísérték a férfihormonok izomgyarapító hatása miatt — ami bebizonyítatlan. De én is kétségek közt gyötrődve néztem Berlinben egy köpenybe burkolt úszóval készült interjút: csak németül tudó ismerősöm világosított fel, hogy egy bájos hölgy mosolyog rám az uszodából. Brigitte Berendonk nyugatnémet diszkoszvetőnő mondta: „egyelőre csak a nőiességemet veszítettem el, ezzel szemben szépen szőrösödöm, idővel talán férfi is válhat belőlem..."

Újabban, egyes sportágaknál (női torna, műkorcsolya), ahol főleg az ügyesség dominál, a hormonokkal a tehetséges lányok nemi érésének késleltetésével próbálkoznak. Ez a beavatkozás azért „szükséges", mert a nemi érést követően megváltozik a testalkat, s ez kedvezőtlenül befolyásolja a teljesítményt.

Számos elrettentő egyedi példát is lehet említeni. Az ismert súlyemelő, Rudolf Mang húszéves kora óta szedi a Dianabolt, s mint mondja, bárkiről meg tudja állapítani, hogy él-e vele, narancssárgás bőréről és különös tekintetéről. Serge Reding belga súlyemelő például ötven kilót hízott az erősítőszerektől; nem bírta.

S mi van a magyarokkal? Erről aztán igazán mélyen hallgat mindenki. Végül is, hogy doppingol-e valaki, csak akkor állítható, ha egy vizsgálat során lebukik. Így aztán csak feltételezhető, hogy mi is igyekszünk lépést tartani a világgal, ilymódon is. Neves Európa-bajnok súlylökőnk állítólag marokszámra szedte a különböző készítményeket, de nem tudta, milyen hatásuk van. A honi orvosok valószínűleg ekkor (a hatvanas évek végén) határozták el, hogy jobb, ha segítenek a sportolóknak ebben is, minthogy magukra maradva adagolják a szereket. Az úszók közül korábban a BVSC-s Ludányi Máriáról derült ki, hogy Nerobolt szedett.

A TITOKZATOS homály, ami a sportnak ezt a részét fedi, szinte mindenkit gyanúsá tesz. Jugoszláviában például a moszkvai olimpia előtt robbant ki — a Magyar Szó fogalmazása szerint — az első jelentősebb jugoszláv doppingbotrány, amely során négy súlylökőt és egy hosszútávfutót tiltottak el. Később Vladimir Milicsnek megkegyelmeztek és indulhatott is az olimpián. A dobóatléta azonban keserűen nyilatkozott: „Megelégeltem azt, ami atlétikánkban a versenyzőket kíséri. A dopping gyanúját sohasem moshatom le magamról, bármennyi igazolást kapok, hogy tiszta vagyok. Az énemet érte gyalázat, ami örökre nyílt seb marad". Azért tisztán kell látni: nem használ mindenki doppingot, de terjed a divatja. És ide tartozik az is, amit az orvos, Frenkl dr. fogalmazott meg: „Csak doppinggal nem lehet nyerni, de a nem doppingoló hátrányba kerül a tisztességesen edző versenyzők között".

A dopping végül is egészségügyi és erkölcsi kérdés. Nem hiszem, hogy megérné a kiemelkedő sportteljesítmény azt, hogy 40—50 éves korukra roncsá váljanak emberek. Állítom ezt a világhírű francia kerékpárossal, Anquitellel szemben is, aki szerint: „ha a sportolónak doppingszer kell a győzelemhez, szedje be; ő a felelős érte". Ha káros az egészségre, akkor már nemcsak ő a felelős. Hanem az orvos is, az edző is, a sportvezető is, és a szemlélet is, amely embereket áldoz a csúcsok, a sportsikerek oltárán. A dopping morális kérdés azért is — s mélységesen egyetértek Frenkl doktorral —, mert a verseny a sportolók és nem a gyógyszergyárak vetélkedője kell, hogy legyen.

Lehet, hogy eltúlzott ma a doppingkérdés, így összefoglalva is úgy tűnhet, de nem tagadható, hogy ma már sajnos ez is hozzátartozik az élsporthoz. Sokakat foglalkoztat ez, hiszen folynak a doppingvizsgálatok a versenyeken, s ez beárnyékolja a sportot. Véleményünk szerint beszélni kell róla, de mindenekelőtt is meg kell akadályozni a mind újabb, korszerűbb, s ezáltal az emberi szervezetre mind károsabb módszereket és eljárásokat. S ezen a ponton — talán nem túlzás — már társadalmi üggyé válik a dopping.

A sportot vissza kellene terelni az egészséges, normális emberi teljesítmények, emberi értékek medrébe. Vagy már késő?

Borsi László

Láttuk — Hallottuk — Láttuk — Hallottuk

A KISZ-bizottság napirendjén: az elsős KISZ-választás

Ülést tartott a KISZ-bizottság szeptember 25-én, csütörtökön. Első napirendi pontként a gólyák KISZ-szervezetének megalakulását, illetve az évfolyamvezetőség összetételét tárgyalták. A *Magyar Éva* által beterjesztett javaslatban az szerepelt, hogy az eddigi kilenctagú vezetőség helyett öttagú vezetőséget alakítsanak. A következő indokokat hozták fel: a munka nem igényel kilenc embert, egész éves aktív tevékenységet csak a titkárnak, a tanulmányi felelősnek és a kollégiumi összekötőnek kell végeznie, kicsi a személyi felelősség, nem eléggé hatékonyak a kilenctagú vezetőségi ülések, s nehéz a vezetőségen belüli információáramlás. A csökkentett létszámú vezetőség hátrányai között szerepelt az évfolyammal való nehezebb kapcsolattartás, valamint a kiválasztás nagyobb kockázata. Tompítja ezeket a lehetséges problémákat az a javaslat, hogy egy felsőbb éves (valamelyik instruktorvezető is tagja lenne az ÉV-nek. Emellett szólnak a következő érvek: a felsőbb éves tapasztalata, s a munka folytonossága. A hosszú és alkalmasint heves vita eredményeként a KISZ-bizottság héttagú ÉV mellett foglalt állást, valamint elfogadta azt a felvetést, miszerint a jelölő bizottság javasolhat felsőbbévest az évfolyamvezetőségbe. Felmerült az is, hogy a felsőbbéves lehet-e a titkár, ami végül is elvi kérdés. A KISZ-bizottság úgy döntött, hogy erre később majd visszatér.

Ezután a *Bihari Péter* kérte műsoron kívüli napirendre került sor. Javasolta, hogy a KISZ-bizottság hozzon létre egy tananyag-véleményező bizottságot, amelynek a feladata az új elsős pg.-tankönyvről kialakult diákvélemények összegyűjtése lenne. *Sándor Péter* rögvest támogatta az ötletet, kiegészítve azzal, hogy ez a bizottság a következő három év során a pg. mellett a filozófia, a tudományos szocializmus és a készülő szociológiajegyzetről is tájékozódna a hallgatók körében. A KISZ-bizottság erre a javaslatra is visszatér majd, de várhatóan támogatni fogja ennek a megvalósítását.

Bihari Péter ezután tájékoztatta a testületet egy új kezdeményezésről, miszerint létrehoznának egy elmélet-ideológiai szakkollégiumot, a Rajk László szakkolesztól függetlenül. Ennek a szervezése állami szinten történik.

A KISZ-bizottság még megtárgyalta és jóváhagyta a politikai képzési bizottság programját. Szó esett a vezetőképzésről, valamint a KISZ-bizottság új kiadványáról és a kutatócsoport munkájáról.

Végezetül a KISZ-bizottság egyeztette az első félév ülés-tervét és mozgalmi naptárát.

—si

Háború és béka!

Mint minden kirándulásra és jónak ígérkező programra, nagyon vidáman indultak a gólyák, s ez a jó kedv a továbbiakban csak fokozódott. Igaz, voltak, akik szombatra más programot csináltak maguknak, de akik eljöttek, azt hiszem, nem bánták meg. Egy igazi jó kőhegyi túrát mondhatnak magukenak.

Szinte mindenki teljes „fegyverzetben" jelent meg a gyülekezőhelyen. A hangszertől kezdve a gyerekjátékokon keresztül a fociig minden volt, s mindent jól ki lehetett használni. Sőt! mint a feladatok során kiderült, mindez még kevés is volt. Gerinces állatot, koszorút vagy indiánfelszerelést senki sem hozott magával, ennek előteremtése már a mi ötletességünkre és találékonyságunkra volt bízva. Abban pedig nem volt hiány.

Mire egyik állomástól a másikig felkészültünk az ott kitűzött feladatok teljesítésére, mindenki bevetette a fantáziáját, s mindez nagyobb élményt jelentett, mint maga a feladat teljesítése. Mindenkinek volt néhány eredeti ötlete, ami feldobta a társaságot, habár a jó kedv szinte végig korlátlan volt. Még egy-egy „nehezebb" feladat — például az Indián lejtő megmászása — után is csak nevetni tudtunk, miután mindenki épségben felért, és megúszta a dolgot. Tehát mint látszik, az igazi hegymászásból is izelítőt kaptunk.

A szervezők gondoskodtak arról is, hogy egy kicsit megtornáztassanak bennünket nemcsak szellemileg, hanem testileg is. A turistaházhoz felérve, szinte jólesett egy kicsit leülni. S akinek mindez nem volt elég, az még beállhatott focizni, vagy játszani. Mi énekelgettünk, és közben jókat heverésztünk a napon a fűben. Miután az utolsó csoport is megérkezett, kezdődhetett a számháború. Igaz, hogy a békát, amit meg kellett találnunk, nem rejtették el elég alaposan, vagy mi voltunk nagyon ügyesek —, s talán maradjunk inkább ebben —, de hamar megtaláltuk, s így nem sok „halálos áldozata" lett a csatának. Ezután következett a nap fénypontja — habár hangsúlyozom: itt a részvétel volt a fontos —, az eredményhirdetés. Néhány csoportot csalódások értek, de azért senkinek sem ment el a kedve. S a veszteseknek és mindenkinek ráadásként a 15. és a 3. csoport „zenekara" csigakoncertet adott, nagy sikerrel. Utána közös éneklésbe kezdtünk, majd elindultunk lefelé. Meg kell mondanom, ez határozottan könnyebben és gyorsabban ment, mint a fölmászás, s a hangulat is olyan volt, mint a nap bármely időszakában.

Azt hiszem, mindenki kellemesen elfáradva, jókedvűen, igaz élményekkel ment haza, s örült, hogy nem hagyta ki ezt a programot sem.

K. É.

Idén is folkfesztivál!

Sokan várjuk már, hogy végre kinyisson a klub. Az idei első buli október 4-én lesz a *Karthago* és a *Phanta Rhei* koncertjével, *Danyi-* és *Böszme*-discóval, a II-es előadóban pedig a *Robinson és a kannibálok* című filmet láthatjuk.

S bár a jövő hónap programjai még nem dőltek el véglegesen, az már biztos, hogy október csemegéjének a 26-i *Folkfesztivál* ígérkezik.

Reggel tíztől este hatig kínálja portékáját az aulában és a zsibiben a vásárosok hada, *fazekasok, bőrösök, fafaragók, textilesek*, s még seregnyi más mesterségek képviselői. A zsibiben felállított műhelyben bárki maga is kipróbálhatja ügyességét.

A korgó gyomrúakat és a száraz torkúakat a második emeleti keresztfolyosón a *folk kocsma várja*, ahol a virsli és a sör mellé a *Tekerő* együttes muzsikál.

A II. előadó a szólistáké lesz: *Boros Lajos, Berki Géza, Dinnyés József, J. A. Tamajo, a Voga—Turnovszky duó* követi egymást, s éjjel 11-től *jam folk session* koronázza a hangulatot.

A klubban a gyerekeknek délelőtt *bábszínház* lesz, *Vitay Ildikó* zenél majd, *Kóka Rozália* mond meséket. Délután a *Vizöntő*, a *Kalamajka*, az *Interfolk* és a *Jánosi* együttes játszik, majd este fél 9-től kifulladásig *Jánosiék húzzák* a talpalávalót a magyar táncházban.

A IV-ben néprajzi filmeket láthatunk majd, s ha sikerül megegyeznünk, a szünetekben *Sebőéket* hallhatjuk.

Az aulában a Közgáz tánckara mutatja be műsorát kora délután, ezután a legnagyobb neveké lesz a pódium. Egy órát játszik majd a *Kaláka*, a *100 Folk Celsius*, közben a *Fáklya* nemzetiségi tánckar programját láthatjuk.

Másfél órára ezután görög táncházzá válik az aula, a *Buzuki* együttes játssza majd hozzá a zenét. A két legnagyobb, elmaradhatatlan kedvenc a *Kormorán* és *Fonográf* lesz az est csúcsa, késő éjjel pedig a *Vujicsics* együttes délszláv táncházával búcsúzik az idei *Folkfesztivál*.

mg

KISZ-konferencia

A KISZ KB Politikai Képzési Osztálya szeptember 27-én, szombaton konferenciát rendezett a felsőoktatási intézmények KISZ középszintű vezetői számára. Az összejövetelen két témával foglalkoztak a meghívottak. Az egyik szekcióban az a kérdés szerepelt, hogy az intézményi KISZ-szervezetek, miként segíthetik a hallgatókat a pályára való felkészülés során. A második szekcióban a közösségek csoportdinamikai vizsgálatának módszereiről, tapasztalatairól folytattak eszmecserét.

Index

Szeptember 25-én kellett rektori utóvizsgát tennie statisztikából. 22-én feljött Pestre, hogy megtudja, megkapta-e az engedélyt és hogy elintézze a szükséges iratokat. 23-án kereste az oktatót, hiszen neki adta le az indexét, és ő tudja, hogy engedélyezték-e a kérelmét. 23-án nem sikerült utolérnie. 24-én már korán érkezett a Kinizsi utcai épületbe, hogy még az óra előtt beszélhessenek. Visszarendelték délre a tanszékre. Ott megtudta, az engedélyt megkapta. Az index a dékániban van. A dékániban azt mondták, hogy a rektoriban. Onnan ismét visszaküldték a dékániba. Majd ismét az oktatóhoz. 24-e volt, fél három. Index sehol. Végül valaki azt tanácsolta, nézze meg a postázóban. Ott volt. Már borítékba téve, megcímezve. Négy órakor adták volna postára. Másnap 25-én reggel nem lett volna megint sehol.

Egy utolsó lehetősége előtt álló ember indexéről volt szó, az utolsó előtti napon.

Iuter

TALÁLKOZÓ

A Fővárosi Művelődési Ház az újságírás és a magyar sajtó iránt érdeklődőknek klubot szervez. A foglalkozásokon a Népszabadság, az Élet és Irodalom, a Magyar Ifjúság, az Ifjúsági Magazin és Világ Ifjúsága újságíróival nyílik mód találkozásra. A következő vitára október 30-án kerül sor az FMH-ban.

Lesz közönségszervezés

Leküzdve az anyagi és személyi problémákat, a napokban újra megkezdi munkáját a közönségszervezés. Ismét lehet majd színház- és hangversenyjegyeket venni és rendelni. A büfé környékén kivilágított hirdetőtábla lesz, ahol figyelemmel kísérhetjük, hogy milyen előadásokra van jegy. Ezenkívül a Klubközlönyben egy oldal mindig a közönségszervezőké lesz.

Az egész egyetem nevében köszönetet mondunk azoknak, akik ezt a felelősségteljes munkát (társadalmi munkában) elvállalták. Megtalálhatók: a régi helyen.

A meglepetés

Új tanév — új külgazdosok, nemzetközisek. Vajon milyenek lesznek?

A Nyelvi Intézet számára nem kecsegtetnek jó előjellel az első napok eseményei. Ezek a fránya másodévesek ugyanis szeretnének fakultatív alapon harmadik nyelvet is tanulni. Mindamellett hogy ilyen telhetetlenek, még nem is mindegy nekik, hogy mit tanulnak, ugyanis a csehen és finnen kívül olyan képtelen, egzotikus nyelvekről ábrándoznak, mint a francia vagy a spanyol.

Végül megszületett a döntés, legyen karácsonyuk, négy nyelv közül választhatnak; finn, svéd, cseh, portugál. Az első lázadozások után lenyugodtak a kedélyek, eljött az első fakultatív nyelvóra. Ekkor jött a meglepetés. A gyanútlanul érkező portugál tanár az ideális hét-nyolc tagból álló csoport helyett negyven-ötven embert látott tolongani a kis teremben. Átérezhető a helyzet izgalma. A véletlenek különleges egybeesése folytán az évfolyam fele portugált akar tanulni. Fantasztikus! Miért nem tanulnak svédül, vagy finnül? Igaz ugyan, hogy minden tisztességes svéd vagy finn kereskedő remekül beszél angolul, de mégis mennyivel meghatóbb anyanyelvükön kínálni áruinkat, amelyek ugyan ettől még nem lesznek jobbak, bár, ki tudja.

Portugálul akarnak tanulni a diákok, de portugál tanár csak egy van. Mi a teendő?

Indítsanak mondjuk spanyol tanfolyamot, amihez lehet tanárt szerezni.

Dehogy!

Felvételizzünk! Eddigi jegyek alapján, esetleg hajszín és derékbőség figyelembevételével el lehet dönteni, ki fog megtanulni portugálul.

És akit nem vesznek fel? Ássa el magát. Úgy sincsen az országnak szüksége nyelveket beszélő szakemberekre. Különben is, miért ez a felhajtás? Hiszen a magyar világnyelv!

Lovas Lívia

Bácsi kérem, hol lehet itt tanulni?

A harmadik évfolyam kezdetekor érkeznek el a hallgatók oda, hogy egy új nyelvet szeretnének felvenni, természetesen kezdő fokon. (Például, mert semmilyen nyelvben nincsenek haladó szinten.) Ez magyarázható többek között az első két év túlterheltségének viszonylagos csökkenésével és az orosz nyelv esetleges leadásával. Ami lényeges, — ezek az emberek tanulnak egy, de inkább két nyelvet, így tehát tudják, hogy a nyelvtanulás milyen többletmunkát jelent és ezt vállalni tudják, vállalni akarják.

Pontosabban csak akarnák. Ugyanis a Nyelvi Intézet eredetileg nem írt ki kezdő kurzust angolból, németből, spanyolból és franciából. Hogy korunkban a nyelvtudás mit jelent, azt itt nincs mód részletezni, annyit azonban érdemes megjegyezni, hogy ma már a nyelvtudás nem „nagy plusz", hanem a minimum.

Nem tudom, hogy mennyibe kerülne még öt-tíz tanár díjazása, de azt tudom, hogy száz-kétszáz ember számára eggyel több világnyelv tudása életre szóló és megfizethetetlen előny. Szocialista társadalmunk az élet minden területén igyekszik egyenlő lehetőségeket biztosítani állampolgárainak. A hátrányos helyzetűeket fokozottan támogatja... Elég furcsa érzés lehet, ha valakit egy gyengébb képességű embert szorít ki (egy munkahelyről, egy külföldi útról egy megbízatásról), mert egy nyelvvel többet tud. Mert — teszem azt — a szüleinek volt rá pénze, hogy hat-tízéves korától heti három németórát fizessen.

Összegezve: a diákok szeretnének nyelvet tanulni. De spórolunk. Ezúton szeretnék felkérni mindenkit: aki tehet valamit ez ügyben, tegyen. Kérem az egyetem vezetését, a KISZ-t és a Nyelvi Intézetet.

Tegyenek valamit, ez így nem maradhat.

Lux Walter

Utóirat:

Végül, a nem nyelvigényes szakokon még is csak indul hat angol és egy német kezdő csoport, francia és spanyol viszont nem. Október elején a német csoport kettéválik, és így még hat embert fel tudnak venni. Mint megtudtuk, a vonakodás és a még mindig kevés csoport oka az, hogy a külső oktatók alkalmazásának kötött pénz, a belsőkének fix fizetés szab gátat, valamint kevés terem áll a Makarenkóban rendelkezésre. Nem lehetne-e a Dimitrov téri épületben vagy a Kinizsiben helyet szorítani a nyelvóráknak? Nem lehetne-e a létfontosságú és a hallgatók által is követelt nyelvoktatásra elegendő pénzt biztosítani?

Az utólagos intézkedések lapzártáig a nyelvigényes hallgatók harmadik nyelvválasztásának problémáit nem érintik.

L. W.

Színes vitorlákról álmodom

Világbajnokság a Balatonon

Magyarország idén egyetlen világbajnokságot rendezett, ezt is egy nálunk meglehetősen új sportágban. Sőt sokak szerint még csak hobbiként űzik hazánkban. A board-sailing-ről van szó, vagy másik nevén a deszkavitorlázásról. Hadd szóljak néhány szót erről a roppant látványos, páratlan karriert befutó sportágról. Két amerikai fiatalember találta ki, egy számítástechnikus, valamint egy aero- és hidrodinamikus, akik a hullámlovaglást kedvelték. Roppant egyszerű; egy hullámlovagló deszkára billenthető árbócot szereltek, amelyen kis, három-négy négyzetméteres vitorla feszül. A vitorla alsó rúdjával kormányozza a sportoló a hajót. Ezenkívül kis uszony és a test hátsó részén még kisebb vezérsík található, mindössze ennyi az egész. Azóta, öt-hét év alatt sokat tökéletesedett a test és a felszerelés is. Ma már gömbcsukló van az árbóctalpban, és így minden irányban mozgatható az árboc. Napjainkban már körülbelül hatvan fajtája van ennek a sporteszköznek, igaz, ezek egészen kevés dologban térnek el egymástól. A laikusok nyilván ezért keverik össze a fajtákat, illetve nevezik mindegyiket Windsurfnek. A surf azonban csak az egyik jelentősebb fajta a windglider és a mistral mellett, annyi a különbség köztük, hogy az egyik erős szélben a leggyorsabb, a másik szélesebb testénél fogva biztonságosabb.

Látszólag nagy fizikai erő kell ehhez a sportághoz, de aki már próbálta, és hosszabb ideig állva tudott maradni, hamar rájöhetett, hogy megfelelő technika és ügyesség kérdése az egész. Egyáltalán nem olyan ördöngősség, mint amilyennek látszik.

Magyarországon körülbelül 60—80 hajó van, már megalakult a szövetségük is a Magyar Vitorlás Szövetség pártfogásában, és bajnokságuk is volt. Páratlan karriert futott be a sportág, mivel ez a tihanyi már a negyedik világbajnokságuk volt, sőt idén felvették az olimpiai sportágak sorába is, ami a legnagyobb elismerést jelenti. Félő azonban, hogy a jelenlegi viszonylagos olcsósága (egy versenyglider harmincezer forint, de tíz-tizenötezerért már egész jót lehet kapni), éppen a gyors versenykarrier miatt fog elveszni, mint ahogy az történt néhány vitorlásosztállyal is.

Nagy szerencsémre a világbajnokság idején éppen Balatonfüreden tartózkodtam, így láthattam néhány futamot a legjobbak versenyéből. Pompásan sikerült verseny volt, kiváló rendezéssel. A szél erősségének minden változata előfordult az egészen gyengétől a viharos erejűig. A mentőmotorosoknak bőven volt munkájuk, de remekül látták el feladatukat. Az egyéb igényeket is maximálisan kielégítette (állítólag) a tihanyi Sport-szálló. A verseny három kategóriában folyt, a férfiaknál két súlycsoportban, s külön versenyeztek a nők. A világbajnokságot két számban a hollandok nyerték, de nem is ez a fontos, hanem a magyarok szereplése. Az oldboy versenyen Tuss Miklós a 3. helyet szerezte meg, ami roppant nagy eredmény. A másik kategóriában egy 30. és egy 32. helyet szereztünk. Ez is figyelemre méltó akkor, ha tudjuk, hogy legalább kétszáz hajó indult, és főleg olyan országokból, ahol sokkal nagyobb múltja és anyagi lehetőségei vannak ennek a sportnak. Volt néhány mágusa is Tihanyban a szélsiklásnak, akik olyan technikai bravúrokat műveltek, hogy az egyenesen elképesztő volt. Például élére állították a testet, és úgy mentek vele hátrafelé, vagy felmásztak az árbócra, és ehhez hasonlók.

A szélsiklás hazai elterjedésének egyetlen akadálya volt eddig, az, hogy nem akadt, aki a gyártását elvállalta volna. De ez a probléma Magyarországon nem újkeletű, így már tapasztalatunk van az ilyen reménytelennek tűnő ügyek orvoslásában. Idén a szélsiklás gondjai mégis megoldódnak. A Győri Műanyag Ktsz megvette az NSZK-beli Ostermann-cég licencét, és lassan megkezdődik a hazai gyártás is. Így tehát bárki számára elérhető lesz körülbelül 17—19 ezer forint ellenében ez a nagyszerű sport. A kiválóan sikerült tihanyi VB után, amely remek propaganda volt a sportágnak, remélhetőleg egyre több hazai színes vitorla fog száguldani a tavakon.

Molnár Csaba

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja
Felelős szerkesztő: FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT
Szerkesztőség: 1093 Budapest, IX. Dimitrov tér 8. Telefon: 174—548
Kiadó: Hirlapkiadó Vállalat Budapest VIII., Blaha L. tér 3.
Felelős kiadó: TILL IMRE igazgató
80—4217. Szikra Lapnyomda, Budapest
Felelős vezető: CSÖNDES ZOLTÁN vezérigazgató